

**Arkeologisk utredning och kulturmiljökonsekvens-
beskrivning inför planerade vindkraftsetableringar
vid Alebo och Åby, Mönsterås kommun, Kalmar län.**

**LANDSKAPS
ARKEOLOGERNA**

KULTURMILJÖVETARE OCH KUNSKAPSFÖRMEDLARE
I RIKSTÄCKANDE SAMVERKAN

www.landskapsarkeologerna.se

Sune Jönsson

Innehåll

Sammanfattning.....	3
Uppdraget	4
Syfte.....	4
Utredningsområdet	4
Metodik.....	10
Kunskapsunderlag och tidigare inventeringar	10
Fasta fornlämningar och övriga kulturhistoriska lämningar.....	10
Historiska kartor	11
Fyndmaterial.....	11
Ortnamn	11
Byggnadsminnen och riksintresseområden för kulturmiljövården.....	12
Översiktlig kulturhistorisk beskrivning.....	12
Resultat av fältinventering.....	13
Lagskyddade fornlämningar	13
Övriga kulturhistoriska lämningar.....	14
Kulturmiljökonsekvensanalys	22
Lagskyddade fornlämningar	23
Övriga kulturhistoriska lämningar.....	24
Åtgärdsförslag och rekommendationer	26
Referenser	28

Samtliga foton Sune Jönsson 2012.

Underlagskartor från Statkraft Södra Vindkraft AB.

Sammanfattning

På utmarkerna till byarna Åby, Grimhult och Grönskog i Fliseryds socken samt Alebo, Gelebo och Långhult i Mönsterås socken planerar Statkraft Södra Vindkraft AB att uppföra en vindkraftspark. En frivillig arkeologisk utredning och kulturmiljökonsekvensbeskrivning har utförts av *Kulturmark Sune Jönsson*. Utredningsområdet är totalt cirka 2 764 ha.

Fältarbetet utfördes under april och maj månader 2012 under mycket goda väderleks- och besiktningsförhållanden. Inventeringstakten varierade mellan 10 ha och 20 ha per fältarbets-timme.

Utredningsområdet är ett typiskt utmarksområde med barrskog, framförallt tall, en hel del små sankmarker och ett par små gyl. Inga bostäder för permanent boende eller fritidsboende finns inom området.

Riksantikvarieämbetet har utfört två fornminnesinventeringar i området, 1941 resp. 1979.

Sydöstra kanten av utredningsområdet gränsar till ett riksintresseområde för kulturmiljövården, *Alebo - Gelebo* (H57). Riksintresseområdets värdecentrum med rik förekomst av gravar, skärpstenshögar och förhistorisk fossil åkermark ligger i anslutning till jordbruksbygden kring områdets byar, d.v.s. en god bit utanför det planerade etableringsområdet för vindkraft.

När det gäller lagskyddade fornlämningar så finns det efter denna utredning registrerat 10 gravlokaler, 2 slagghvarp efter lågteknisk järnframställning, 2 tjärdalar, 1 offerkälla och 1 gränsmärke. Beträffande övriga kulturhistoriska lämningar är det idag inom själva utredningsområdet registrerat 1 sentida gårdstomt, 11 lokaler med torpruiner, 3 områden med sentida fossil åkermark, 2 kolbottnar, 3 kvarnlämningar, 4 gränsmärken, 1 tjärugnsruin och 1 fornlämningsliknande lämning. Därutöver redovisas 2 torpruiner som är belägna alldeles intill byvägen genom Alebo.

Placeringen av vindkraftverken och ev. nya vägdragningar kommer att vara avgörande om tillstånd från Länsstyrelsen för intrång i fornlämning kommer att behövas, eller om det behövs tillstånd för arbeten inom fornlämningsområden.

Med ledning av kända kulturmiljövården inom utredningsområdet kan bedömningen göras att de negativa konsekvenserna, och därmed känsligheten för intrång, kan bedömas som måttliga. Anläggandet av vindkraftverk inom området kommer naturligtvis visuellt att påverka upplevelsevärdena vid kulturlämningarna. Placeringen av vindkraftverken kommer att vara avgörande för hur stor denna visuella påverkan blir. I övrigt bör vindkraftsetableringen ej medföra påtagliga negativa konsekvenser för kulturlandskapet om förslagen på skyddsåtgärder beaktas av arbetsföretaget.

Uppdraget

Statkraft Södra Vindkraft AB planerar att uppföra vindkraftsparker med arbetsnamnen "Alebo" och "Åby" i Mönsterås kommun. Statkraft Södra Vindkraft AB har av denna anledning beställt en arkeologisk utredning och kulturmiljökonsekvensbeskrivning över projektområdet. Utredningsområdet berör byarna Åby, Grimhult och Grönskog i Fliseryds socken samt Alebo, Gelebo och Långhult i Mönsterås socken.

Syfte

Den arkeologiska utredningens syfte är att fastställa om fasta fornlämningar berörs av arbetsföretaget. Vid utredningen lokaliseras och dokumenteras dels tidigare inte registrerade fasta fornlämningar enligt kulturminneslagens definition, dels övriga kulturhistoriska lämningar som har betydelse för länsstyrelsens kommande handläggning av ärendet. Kulturmiljövårdens intressen analyseras med avseende på kulturhistoriska värden, känslighet för intrång och behov av kompletterande arkeologiska utredningar. Kulturmiljökonsekvensbeskrivningen redogör för den eventuella påverkan som arbetsföretaget kan ha på utredningsområdets fornlämningar och övriga kulturhistoriska lämningar.

Utredningen är tänkt att utgöra underlag för miljötillståndsansökan hos Länsstyrelsen.

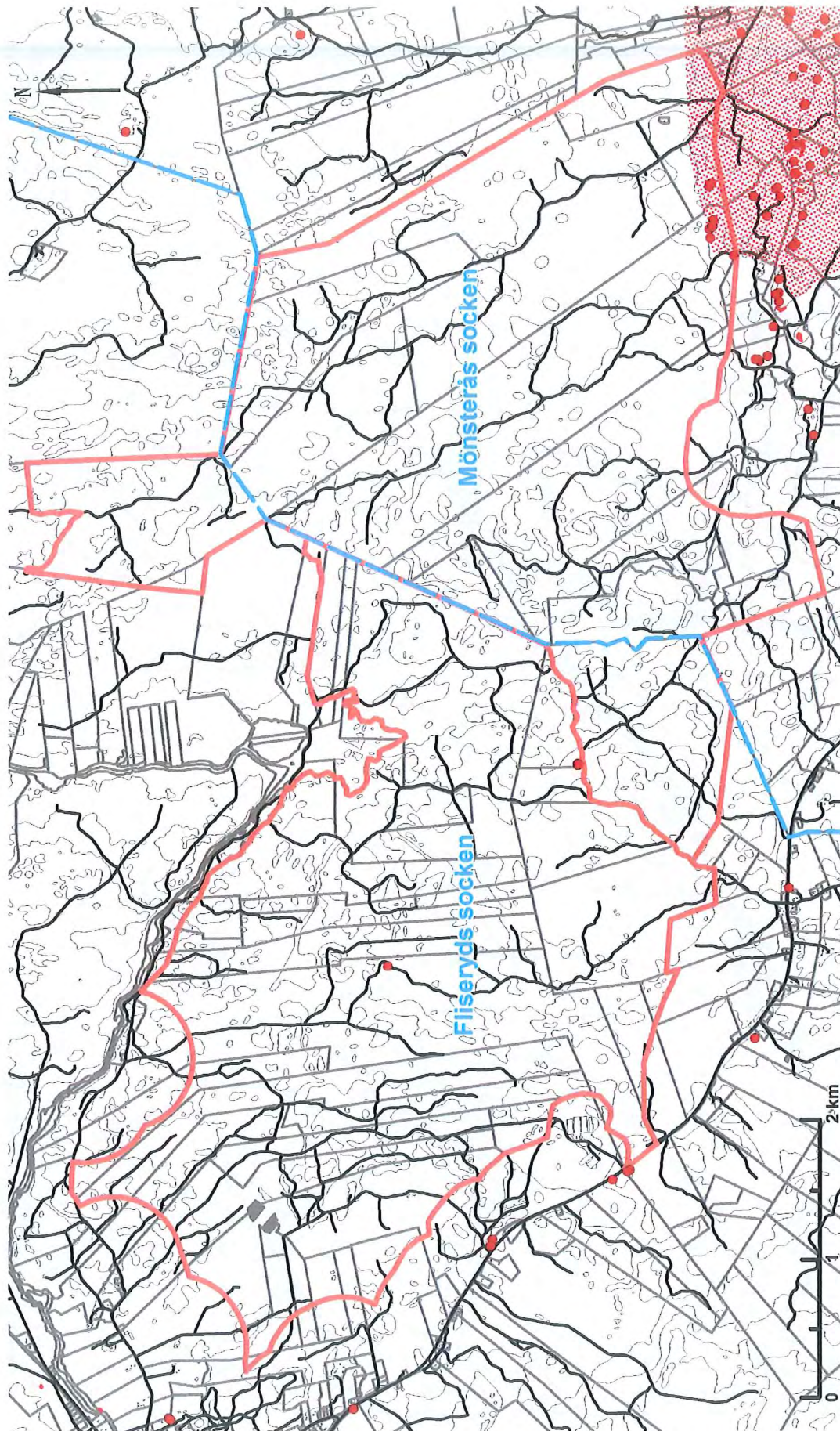
Utredningsområdet

Utredningsområdets östra del, benämnt "Alebo", är beläget drygt 5 km nordnordväst om Mönsterås tätort. Avgränsningen av utredningsområdet för delen "Alebo" framgår av karta 1 och 3. Områdets storlek är cirka 1 427 ha.

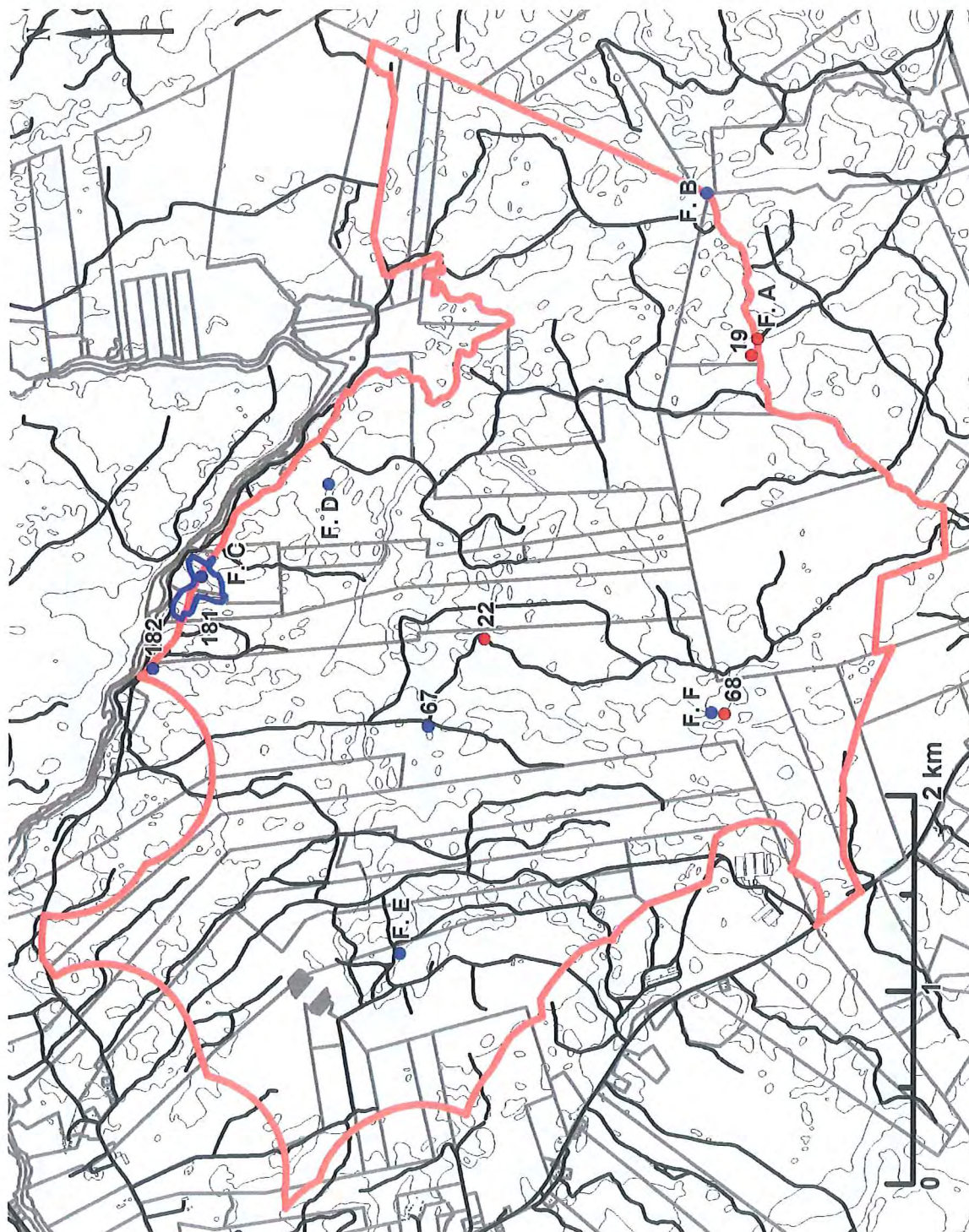
Utredningsområdets västra del, benämnt "Åby", ligger drygt 2 km sydöst om Fliseryds sockencentrum och ansluter i öster till områdesdelen "Alebo". Avgränsningen av området framgår av karta 1 och 2. Områdets storlek är cirka 1 337 ha.

I analysområdet ingår förutom vindkraftparken även ett större påverkansområde. Med detta menas dels ett visuellt sådant, dels sådant som kan tänkas beröras av med vindkraften sammanhängande infrastruktur såsom vägar till och inom vindkraftparken.

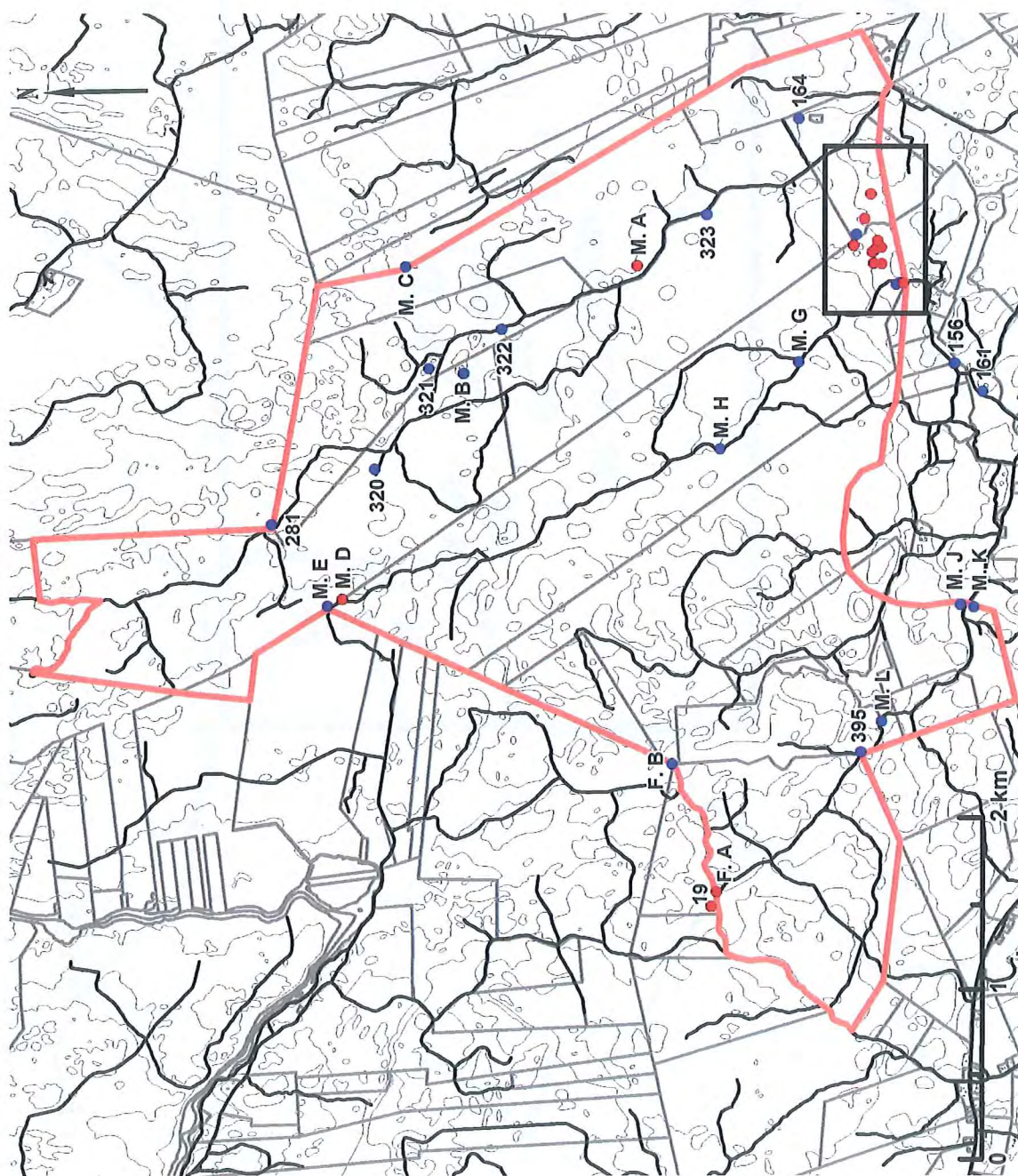
Området för den planerade vindkraftparken består huvudsakligen av småkuperad skogsmark. Skogsbeståndet utgörs av framförallt tall, men med en hel del planterade granbestånd. Ett par av höjderna har synligt kalberg eller har endast tunna moränavlagringar. Det mest markanta höjddpartiet är Pukeklint i utredningsområdets nordöstligaste del. Delar av området har mycket mager jordmån och är mycket rika på löst stenmaterial. Inom området finns talrikt med små sankmarker och små, rinnande vattendrag. Det största rinnande vattendraget är Örnebäck. På Alebos och Gelebos utmarker ligger de små gylen Porsgöl, Torgöl och Nycklegöl, vilka är utredningsområdets största vattensamlingar.

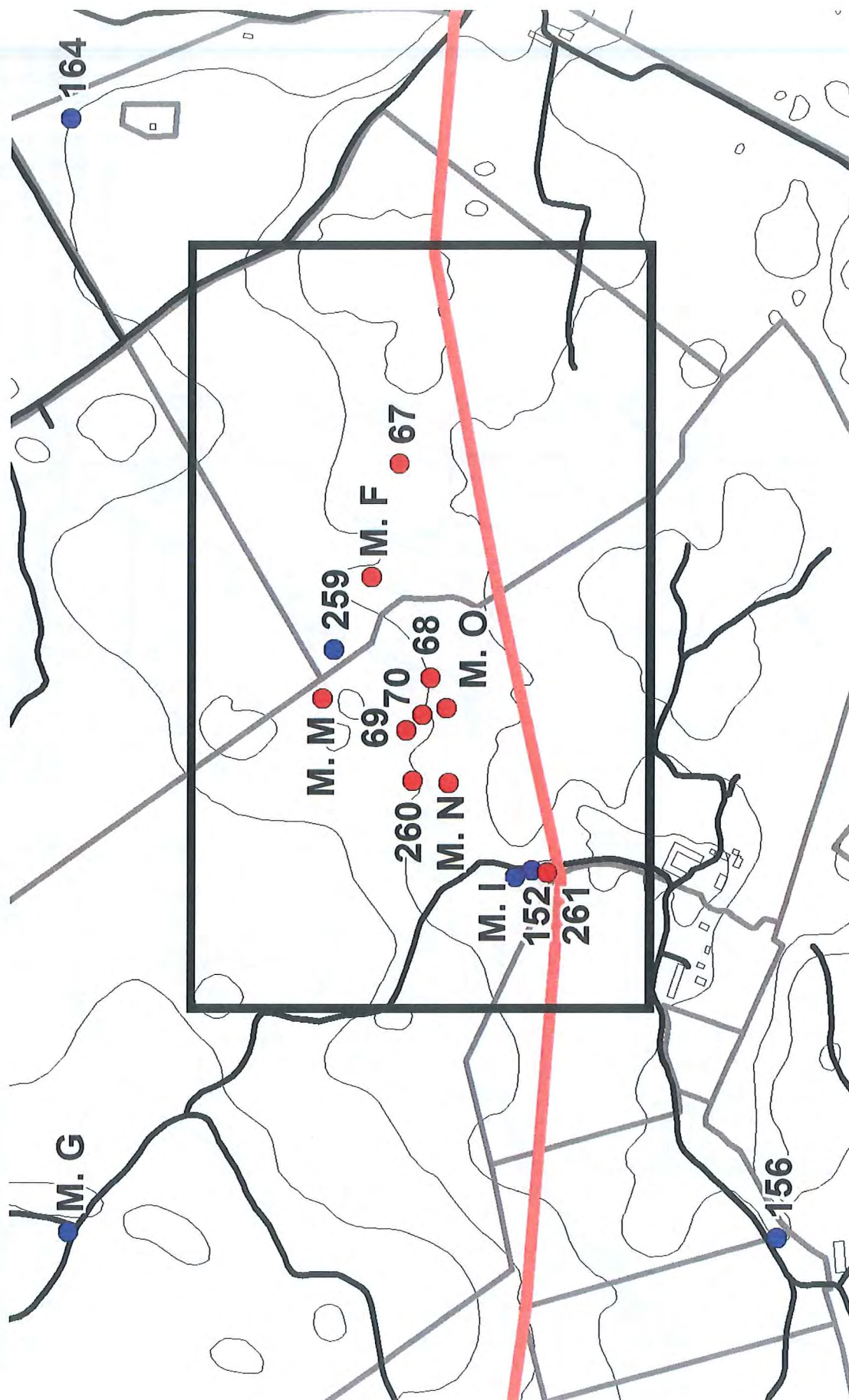
Karta 1. Utredningsområdet med "Åby" till vänster och "Alebo" till höger. Riksintrasseområdet är skrafferat. Röd prick = kända lag-skyddade fornlämnningar före utredningen.

Karta 2. Delområdet "Åby".
 F. = Fliseryd. Röd markering = lagskyddad fornlämnings. Blå markering = övrig kulturhistorisk lämning.

Karta 3. Delområdet "Alebo". F. = Fliseryd. M. = Mönsterås. Röd markering = lagskyddad fornlämnings. Blå markering = övrig kulturhistorisk lämning. Se även karta 4.

Karta 4. Del av området "Alebo".

*Bild 1. Områdets mycket rika förekomst på sten syns tydligt efter slutavverkning.
Brännorna, Åby.*

Bild 2. Markberett område på Åbys mark väster om Örnebäck.

Metodik

Arbetet inleddes med en genomgång av data i Riksantikvarieämbetets digitala fornminnesregister (FMIS), Skogsvårdsstyrelsens databas "Skogens pärlor" och en genomgång av yngre och äldre kartor över området. Dessutom gjordes kontroll av eventuellt fyndmaterial vid Statens Historiska Museum i Stockholm, kontroll av bebyggelse- och naturnamn vid Ortnamnsregistret, f.d. Ortnamnsarkivet i Uppsala, kontroll av riksintresseområden för kulturmiljön liksom av regionala och kommunala kulturmiljöprogram. Hembygds litteratur och annan för området relevant litteratur har excerperats.

Fältinventeringen följde FMIS gängse rutiner och gynnades av god väderlek och mycket bra besiktningsförhållanden. Fältarbetet har utförts under april och maj månader. Inventeringstakten varierade mellan 10 ha och 20 ha per fälttimme.

De nyregistrerade lokalerna har avrapporterats till FMIS. Lokalerna har beskrivits enligt Riksantikvarieämbetets vedertagna normer. Detta gäller art, form, material, skador, naturtopografiska förhållanden och bedömning av antikvarisk status, d.v.s. lagskyddad fornlämning eller övrig kulturhistorisk lämning. Kartering har skett genom inritning på underlagskartor och med koordinatsättning medelst GPS (RT 90 2,5 gon V). Jordsond användes selektivt för att bedöma jordlager och om stenar under/i markytan kan tillhöra fast fornlämning. Digital fotografering har genomförts vid en del av lokalerna för att förtydliga lokalens eller lämningens utseende.

De sedan tidigare registrerade lokalerna i FMIS behåller sin nummerbeteckning i respektive socken. De nyregistrerade lokalerna har tills vidare en bokstavsbezeichnung i avvaktan på Riksantikvarieämbetets införande av lokalerna i FMIS.

Allt antikvariskt arbete har utförts av Sune Jönsson vid *Kulturmark Sune Jönsson*.

Kunskapsunderlag och tidigare inventeringar

Fasta fornlämningar och övriga kulturhistoriska lämningar

Riksantikvarieämbetet har utfört två fornminnesinventeringar inom berört utredningsområde.

Den första inventeringen utfördes 1941 i samband med framställandet av den första ekonomiska kartan över Kalmar län. Denna inventering var i huvudsak inriktad på att finna och registrera förhistoriska gravanläggningar. Därutöver registrerades t.ex. hållristningar, slaggvarp, milstolpar, stenvalvsbroar och en del fasta naturföremål till vilka det var knutet traditioner eller sägner. Inom utredningsområdets sydöstligaste del, norr om Alebos och Gelebos åkermark, registrerades fyra lokaler med gravrösen vid inventeringen 1941. På den del som ligger inom Fliseryds socken registrerades två lokaler med slaggvarp efter lågteknisk järnframställning.

Den andra fornminnesinventeringen som berörde utredningsområdet genomfördes år 1979. Vid revideringsinventeringen registrerades ett betydligt större antal kulturhistoriska lämningar och fornlämningar. Kunskapen om lämningarna i det svenska kulturlandskapet hade successivt byggts upp vid fornminnesinventeringarna under 1950- och 1960-talen och det tidiga 1970-talet.

De medel som ställdes till förfogande vid denna andra inventering av Kalmar län anpassades till den tidens kunskap om fornlämningsbeståndet och arbetstakten för de arkeologiska inventerarna var att de skulle rekognoscera i snitt en areal av 2-3 km² per anställningsdag, d.v.s. 3-4 km² per arbetsdag. Detta innebar att inventeraren hela tiden fick göra ett val av vilka terrängtyper som skulle inventeras respektive icke inventeras. Fullt naturligt användes de största resurserna till att inventera i socknarnas centralbygder. Endast en mindre tid ägnades åt utmarksområdena. Fornminnesinventeringen inom Kalmar län år 1979 var dock det första året som inventerarna registrerade de torpruiner som de stötte på vid fältinventeringen.

Efter de nämnda inventeringarna fanns det inom själva utredningsområdet registrerat 19 lokaler i FMIS. Det var 6 gravlokaler, 2 slagghvarp, 6 torpruiner, 2 områden med sentida odlingslämningar, 1 kvarnlämning, 1 gränsmärke och 1 varggrop (?). Vid digitaliseringen av fornminnesregistret år 2003 tillkom två lokaler med gränsmärken efter uppgifter från Lantmäteriverket.

Kulturminneslagen (KML) anger ramar för vilka lämningar som är att betrakta som fasta fornlämningar, men i dess förarbeten framgår även att fornlämningsbegreppet inte är statiskt. Det utvecklas över tiden genom ökad kunskap och förändrade synsätt. Det innebär att platser som inte hade fornlämningsstatus vid inventeringstillfället kan ha det nu eller i en nära framtid.

Historiska kartor

De historiska kartor som avses här är äldre lantmäteriakter från 1600-, 1700- och 1800-talen, samt även generalstabskartor och ekonomiska kartor från 1900-talet. I denna analys har de studerats översiktligt med inriktning på om speciella objekt förr funnits inom projektområdet. På flertalet av kartorna fanns information som var värdefull för utredningen. Detta gäller i synnerhet gamla gränsmärken.

Fyndmaterial

Det har påträffats ett stort antal föremål från framförallt sten- och bronsåldern inom Flise-ryds och Mönsterås socknar. Fyndplatserna, i de fall de är kända, ligger inom socknarnas centrala och bördiga områden. Flertalet av fynden utgörs av stenyxor. Det saknas uppgifter om fyndmaterial som kan knytas till utredningsområdet.

Ortnamn

I Namnarkivet i Uppsala (NAU) finns inga bebyggelsenamn och naturnamn redovisade inom själva utredningsområdet och som tillför utredningen ny kunskap.

Namnen inom området är sammansatta med slutleder, som allmänt anses vara medeltida eller senmedeltida. Av de byar som har sin utmark inom utredningsområdet har Åby det äldsta bevarade skriftliga namnbelägget, vilket är från 1311. Byarna Alebo, Gelebo, Grimhult och Långhult finns samtliga omnämnda i Israel Birgerssons jordebok från år 1351.

Skrikehult, Hylta och Gryssebäck tillhör den grupp av namn som ofta gavs till torpställen under 1700- och 1800-talen. Av övriga namn som idag finns angivna inom utredningsområdet hör många till de namn som man har eller hade på brukade åkrar eller hagmarker, t.ex. Åkerkärren, Sävodlingen och Nyrödjan. Flera namn har slutändelsen "-ven", vilket

tyder på att det var sankade marker där man slog gräs, t.ex. Sjövenen, Lerven och Östre ven.

Byggnadsminnen och riksintresseområden för kulturmiljövården

Närmsta lagskyddade byggnadsminne ligger inne i centrum av Mönsterås samhälle.

Ett riksintresseområde för kulturmiljövården, och som delvis berör utredningsområdets sydöstligaste del, är *Alebo - Gelebo* (H57). Riksintresseområdet har en rik förekomst av gravar och gravfält från bronsåldern och järnåldern. Fornlämningsmiljön kompletteras av boplatslämningar och fossil åkermark från samma tidsskikt. En del av byarna inom riksintresseområdet har välbevarade planmönster från tiden för laga skiftet.

Översiktlig kulturhistorisk beskrivning

De bördiga jordarna utmed vattendragen Emån och Alsterån har varit ett boendeområde under hela vår forntid, medan det berörda utredningsområdet kanske främst nyttjats för jakt och fångst. Socknen är ganska rik på stenåldersfynd och fyndplatserna är väldigt koncentrerade till områdena kring vattendragen.

Fliseryds socken har ett 30-tal lokaler med gravar och gravfält från framförallt järnåldern, men även gravrösen från bronsåldern finns inom de centrala bygderna. Gravlokalerna finns nästan undantagslöst utmed de stora vattendragen och i dagens centrala och bördiga bygder. Likartat är det inom Mönsterås socken, som har ett 120-tal lokaler med gravanläggningar registrerade. Merparten av dessa lokaler ligger vid Alebo, Gelebo, Forsa och Berg inom riksintresseområdet, samt vid Habbestorp och Långsrum ett par kilometer längre söderut. Under slutet av järnåldern började grunden till den nutida bebyggelsen i de centrala delarna av socknarna att ta form. Större delen av socknarnas gårdar och byar har sin upprinnelse under medeltid eller senmedeltid.

Dagens skogsområden inom de berörda byarna har befolkats tämligen sent genom uppodling under 1700- och 1800-talen. Inom utredningsområdet har det funnits förhållandevis ett stort antal åkrar utanför dagens centrala jordbruksbygd. Bygdens bönder och torpare har dikat ut stora markområden vid mossmarker och utmed sankområden kring de små vattenflödena. Under mitten av 1900-talet var dessa jordbruksmarker fortfarande i produktion, men idag är i stort sett dessa jordbruksområden åter skogsmark.

Skogen har också givit råvaror till kolframställning och tjärframställning. Vid tidigare inventeringar har dessa lämningstyper i stort sett inte antecknats. I dagsläget är en handfull tjärdalar och ett tiotal kolbottnar efter resmilor registrerade inom Mönsterås och Fliseryds socknar. Det faktiska antalet bör dock vara avsevärt högre. Särskilt längre västerut i Fliseryds socken visar lämningar att man har tagit tillvara järnmalmen i myrar och vattendrag och ett 10-tal platser med slagghvarp är kända.

De ekonomiska intressena inom utredningsområdet utgörs idag av skogsbruk och jakt. Inom Åbys utmark används också delar till en lokalisering av livsmedelsproduktion som kräver avskildhet.

Resultat av fältinventering

Den arkeologiska utredningens resultat redovisas här, uppdelade i *Fasta fornlämningar* och *Övriga kulturhistoriska lämningar*, samt är redovisade på karta 2, 3 och 4. De fullständiga beskrivningarna återfinns i *Bilagan*.

I utredningen uppmärksammas också ett par kulturhistoriska lokaler som ligger utmed områdets vägar, även om de ligger utanför själva utredningsområdet.

Lagskyddade fornlämningar

Gravar

RAÄ Mönsterås 67, 68, 69, 70, 260, 261, F, M, N och O. Samtliga dessa gravlokaler ligger inom en 500 m lång sträcka och 20-100 m norr om dagens åkermark på fastigheterna Alebo 1:1 och Gelebo 2:3. Gravarna utgörs av 10 runda rösen och 2 ovala stensättningar. Rösena är 6-11 m i diam och 0,5-1,75 m höga, förutom RAÄ Mönsterås 69 som är 16 m i diam och 1,5 m högt. Rösena är uppbyggda av 0,2-0,5 m stora stenar. Ett par av rösena har delvis synlig kantkedja av större stenar. Stensättningarna vid RAÄ Mönsterås 67 är 4-7 m i diam och 0,3 m höga, och består av 0,2-0,5 m stora stenar.

Slaggvarp

RAÄ Fliseryd 19. På relativt flack moränmark på fastigheten Grimhult 2:3 ligger ett slaggvarp, som är ca 25 m i diam och idag intill 0,3 m högt. Under torvtäcket framkommer rikligt med slaggstycken, varav en del är intill 20 cm stora. Troligen har varpet varit utsatt för täktverksamhet på grund av den idag mycket ojämna ytan. 10 m S om varpet är ett ugnsröse, där det bland stenarna förekommer rikligt med intill 0,5 cm stora slaggbitar. Sannolikt har anläggningen samband med slaggvarpet.

RAÄ Fliseryd 22. På fastigheten Åby 12:1 ligger på plan moränmark ett förhållandevis välbevarat slaggvarp. Varpet är 12 m i diam och intill 0,8 m högt. Under torvtäcket och i små marksår förekommer rikligt med intill 5 cm stora slaggbitar. I NÖ delen av varpet finns en gammal täktgrop.

Offerkälla

RAÄ Mönsterås D. Maja-Lenas knäfall. På fastigheten Alebo 1:1, och endast 8 m från gränsen till Gelebo 2:3, ligger i urberget en liten offerkälla. Den vattenfyllda gropan är en liten jättegryta, som är 18 cm i diam och 6 cm djup. I källan eller grytan ligger ett 30-tal silver- och kopparmynt från 1960-talet och framåt. Boende på bygden talar om att källan har fungerat som offerplats åtminstone sedan början av 1900-talet. Vid mitten av 1900-talet fanns det en mindre bemedlad man på bygden som regelbundet gick till offerkällan och hämtade pengar. Offerkällan ligger endast fyra meter från den s.k. Mönsteråsleden.

Tjärdalar

RAÄ Fliseryd A. Den ovala tjärdalen på fastigheten Grimhult 1:2 är 10x7 m och intill 0,7 m hög. Tjärdalens inre är koniskt ner till idag ej synliga avtappningshålet. Uppsamlingsgropan utanför den östra kanten ses idag som en 1 m stor och 0,3 m djup fördjupning i marken.

RAÄ Mönsterås A. På fastigheten Gelebo 3:2 och intill sank mark ligger en idag ganska otydlig tjärdal. Tjärdalen är 7-8 m i diam och intill 0,4 m hög. Tjärdalens koniska inre är 0,3 m djupt. Uppsamlingsgropen syns idag som en liten fördjupning utanför tjärdalens sydöstra kant. Ett par meter söder om tjärdalen finns en i backen till stora delar ingrävd husgrund och som sannolikt har samband med en annan verksamhet än framställning av trätjära.

Gränsmärke

RAÄ Fliseryd 68. Brännvinssten. På det som idag är fastigheten Åby 12:1 ligger ett 8 m stort och 3,5 m högt flyttblock. Blocket har åtminstone sedan 1600-talet utgjort ett säkert gränsmärke mellan byarna Åby och Grimhult. På grund av en fastighetsreglering så ligger inte blocket längre i en fastighetsgräns.

Övriga kulturhistoriska lämningar

Gårdstomt, sentida

RAÄ Mönsterås L. Granerum. På fastigheten Alebo 1:1 står ladugården/logen fortfarande kvar efter den sentida gården Granerum. Gården avstyckades år 1914 till en egen enhet. Sydöst om ladugården finns en husgrund med ett spisiröse centralt i grunden. En gjuten trappsten finns mitt på nordvästra långsidan. Intill vägen, som går genom tomten, ligger den nu övertäckta brunnen. Jordbruksmarken kring gården är fortfarande i stor utsträckning i produktion.

Torplämningar

RAÄ Fliseryd 67. Grysebäck. På krönet av en mindre moränhöjd på fastigheten Åby 12:1, samt på ömse sidor om en skogsväg, ligger lämningarna efter torpet Grysebäck. Torpet finns vid mitten av 1800-talet och brukades fortfarande vid mitten av 1900-talet. Idag syns de tydliga grunderna efter bostadshuset och jordkällaren väster om vägen. Öster om vägen ligger den 16 m långa ladugårdsgrunden. Ladugården har haft betonggolv och utmed östra långsidan finns fortfarande vattenhoarna till djuren kvar. Öster och söder om tomten finns de idag skogbeväxta gamla åkrarna.

RAÄ Fliseryd C. Endast ett 10-tal meter söder om vägen mellan Fliseryd och Gåsgöl, utmed Emåns södra strand, ligger på fastigheten Åby 4:15 grunderna efter ett torp med uthus. Husgrunden ligger i en ganska kraftig västsluttning, varigenom stenfoten blir mycket tydlig i terrängen. Mitt på västra långsidan är ett spisiröse. Torpgrunden ligger i en idag övergiven hagmark och är omgiven av till stor del övergiven åkermark, se RAÄ Fliseryd 181.

RAÄ Fliseryd E. Hylta. På en markant avsats i sydsluttande moränmark ligger den kraftigt skadade husgrunden till torpet Hylta. På grund av skadorna efter markberedning kan husgrunden endast identifieras genom husmarkeringen på ekonomiska kartan från år 1941 och förekomst av tegelflis från spisiröset i marksåren.

RAÄ Mönsterås 152. Ett 10-tal meter väster om vägen från gårdstomten på Alebo 1:1 och upp i skogen ligger en 7x5 m stor husgrund med spisiröse placerat vid norra gaveln. Fyra meter väster om husgrunden ligger rester efter en jordkällare. Vid arbeten på den lilla tomten har man plockat undan en del stenar från det intilliggande gravröset RAÄ Mönsterås 261.

RAÄ Mönsterås 156. Endast 1 m söder om byvägen genom Alebo ligger på fastigheten Alebo 3:9 en 9x7 m stor husgrund med tydlig stenfot och ett centralt placerat spisiröse. I spisiröset syns rikligt med sten och tegel.

RAÄ Mönsterås 161. På fastigheten Alebo 4:3 och endast 1,5 meter från byvägen genom Alebo ligger en 9x5 m stor husgrund parallellt med byvägen. Husgrunden har tydlig stenfot och spisiröse. En halv meter från husgrunden är det i backen en jordkällaregrund. Jordkällaren har varit ovanligt liten och det inre måttet är endast 2x1,2 m.

RAÄ Mönsterås 320. På ett litet bergskrön med tunna moränavlagringar på fastigheten Gelebo 2:3 ligger en 9x5 m stor husgrund. Husgrunden har en tydlig stenfot och vid östra gaveln finns ett stort spisiröse, 3 m i diam och 1,3 m högt. Stora delar av husgrunden har tyvärr blivit skadat av bökande vildsvin. Drygt 20 m från husgrunden ligger en jordkällaregrund. Sannolikt har det varit ett båtsmanstorp, eftersom området söder härom på ekonomiska kartan från 1941 kallas för Båtsmanskärr.

RAÄ Mönsterås 321. Skrikehult. På fastigheten Gelebo 2:2 och knappt 30 m sydväst om ett vägmöte i skogen ligger en 5x4 m stor husgrund. Husgrunden kan vara något större, men lokalen är svår att överskåda på grund av två kraftiga vindfällan. Vid nordöstra hörnet av husgrunden syns ett kraftigt spisiröse, 2 m i diam och 0,8 m högt. Sydväst om husgrunden, och på motsatta sidan av höjden, finns en jordkällaregrund.

RAÄ Mönsterås 322. På en vändplan väster om skogsvägen på fastigheten Gelebo 2:2 finns rester efter en torpruin, cirka 8x5 m stor. Husgrunden har blivit kraftigt förstörd i samband med arbeten med vändplanen. Drygt 20 m från husgrunden ligger en förhållandevis mycket välbevarad och stor jordkällaregrund. Grundens inre är 2x2 m stort och med intill 1,8 m höga, kallmurade väggar. En del röjningsrösen finns kring tomten.

RAÄ Mönsterås 323. På fastigheten Gelebo 3:3 och 30 m väster om vägen upp genom Gelebos skog ligger en torpruin med husgrund och jordkällaregrund. Husgrunden är 8x5 m stor och har en mycket tydlig stenfot. I västra delen av husgrunden syns spisiröset med inslag av tegelbitar. Söder om husgrunden ligger jordkällaregrunden. En stensatt gång leder från husgrunden till jordkällaregrunden.

RAÄ Mönsterås B. I granskogen på fastigheten Gelebo 2:3 ligger en välbevarad torplämnings från mitten av 1800-talet. Husgrunden är 12x7 m stor och har en delvis synlig stenfot. Norr om mitten av husgrunden är ett mycket stort spisiröse, 4 m i diam och 1,2 m högt. Nordöst om husgrunden ligger en jordkällaregrund ingrävd i backen. Kring tomten ligger några röjningsrösen. Söder om tomten ligger de övergivna mossodlingarna, som fortfarande var i bruk under mitten av 1900-talet. De kallades då för Åkerkärren.

RAÄ Mönsterås I. Endast ett 30-tal meter norr om torpruinen RAÄ Mönsterås 152 och 2 m väster om vägen ligger en husgrund som till stora delar är dold av avverkat ris. Husgrunden är 7x5 m stor, har synlig stenfot och med ett tydligt och stort spisiröse vid nordvästra hörnet.

RAÄ Mönsterås K. Inne i skogen på fastigheten Alebo 4:2 och knappt 20 m från en åker ligger en 12x7 m stor husgrund. Husgrunden är delvis ingrävd i backen mot väster och är helt öppen mot öster. De kallmurade väggarna är intill 1,5 m höga. Mitt i grunden är troligt

gen ett spisiröse. Husgrunden kan möjligen ha ett samband med den näraliggande sågkvarnen RAÄ Mönsterås J.

Sentida odlingslämningar

RAÄ Fliseryd 181. Inom ett 200x100 m stort område på fastigheterna Åby 4:15 och 4:16 finns röjda ytor och tidigare åkrar med ett 100-tal röjningsrösen. Rösena är vanligtvis oregelbundna, 3-7 m stora och 0,3-1,2 m höga. Inom området finns också röjningssten uppslängda i stenvallar. Området var fortfarande i full produktion under mitten av 1900-talet. Idag används en del av ytorna som betesmark.

RAÄ Fliseryd 182. Alldeles söder om vägen mellan Fliseryd och Gåsgöl ligger på fastigheten Åby 12:1 ett cirka 70 m stort område med övergivna åkrar och två röjningsrösen. Området var fortfarande i jordbruksproduktion under mitten av 1900-talet. Idag är området skogbeväxt.

RAÄ Mönsterås H. Isaks fälle. På fastigheten Alebo 1:1, och på ömse sidor om en liten bäck som rinner ut i Torgöl, ligger en handfull röjningsrösen. Rösena är oregelbundna, 3-10 m stora och 0,5-1,2 m höga. Norr om bäcken ligger en tydlig gammal åkeryta. Hela området är idag skogbeväxt. Inga bebyggelselämningar finns i området.

Gränsmärken

RAÄ Fliseryd 281. Långmannesten eller Karalangesten (1758). I bygränsmötet mellan Gelebo, Fågelsjö och Grönskog står vid vägens östra kant en 0,8 m hög, rest sten. Stenen står i ett litet röse bestående av ett 20-tal 0,1-0,25 m stora stenar. Sten och namn finns utmärkt på en karta från år 1758 i samband med skogens uppdelning mellan byarna.

RAÄ Mönsterås 395. Dockesten. I ett gränsmöte mellan byarna Alebo och Långhult i Mönsterås socken och Grimhult i Fliseryds socken ligger ett 8x5 m stort och 3 m högt flyttblock. Flyttblocket har utgjort ett fast och säkert gränsmärke i samband med alla möten och diskussioner om gränserna mellan de olika byarna. Gränsmärket förekommer på ett mycket stort antal gamla lantmäterikartor från 1691 och framåt.

RAÄ Mönsterås C. Granholmssten. I ett gränssknä mellan byarna Gelebo och Forsa står ett nästan kubiskt stenblock, som är 0,5-0,65 m stort i sida. På den plana ovansidan är det inhugget en kvadrat. Stenen har utgjort ett gränsmärke vid diskussionerna om skogsmarken mellan de två byarna och förekommer på kartor från 1700-talet.

RAÄ Mönsterås E. Åbyhäll. I sockengränssknäet mellan Alebo och Gelebo i Mönsterås socken och Åby och Grönskog i Fliseryds socken är det uppbyggt ett 0,6 m högt gränsröse med en rest sten i mitten. Den resta stenen är 1,3 m hög. Gränsmärket finns med på ett flertal kartor från 1600-talet. Från sockengränsmärket och i bygränsen mellan Alebo och Gelebo är det på berghällen uppbyggt fem små rösen med resta visare.

Kvarnar

RAÄ Fliseryd B. Grimhults sågkvarn. Vid sockengränssknäet mellan byarna Grimhult och Åby i Fliseryds socken och Alebo i Mönsterås socken har det i Örnebäck funnits en sågkvarn åtminstone sedan 1700-talets slut. Bäckens har genomgått en mycket kraftig rensning, varför endast ett par meter av anläggningen finns kvar idag.

RAÄ Mönsterås 259. Gelebos kvarn. På ömse sidor om en mycket liten bäck ligger dammvallen till Gelebos kvarn på fastigheten Gelebo 2:3. Dammvallen, som är U-formad, är totalt 32 m lång, och går i väster in på fastigheten Alebo 1:1. Bäckens har här ett 0,5 m högt fall. Lämningarna efter själva skvaltkvarnen utgörs idag endast av en 4 m lång kant-skoning utmed bäcken på Gelebos sida. Kvarnplatsen kallas år 1781 för Gelebos "Nya qwarn". Det som kallas "Gelebo gamla qwarn" låg cirka 100 m nedströms. Efter denna skvalta syns idag inga spår.

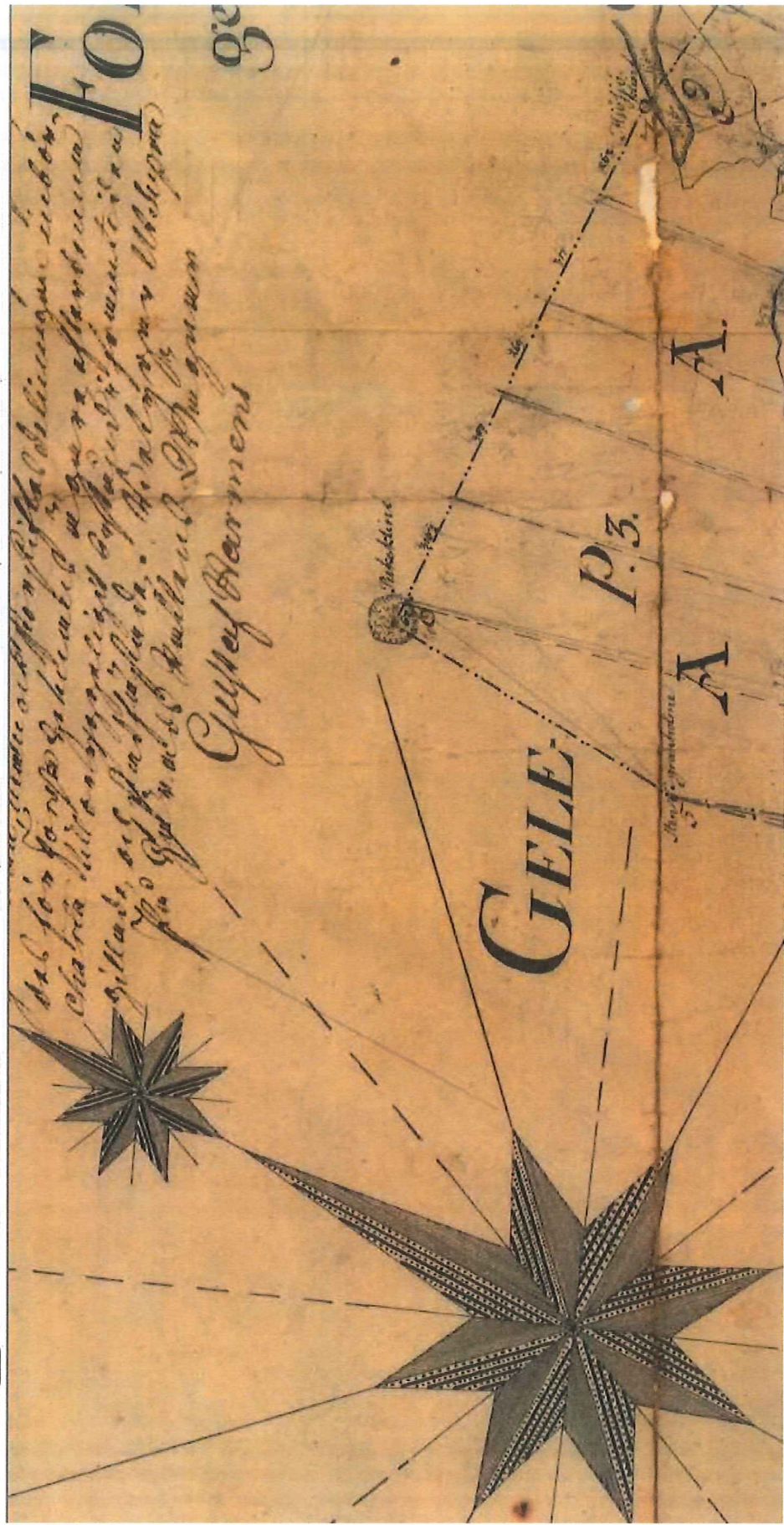
RAÄ Mönsterås J. På fastigheten Alebo 1:1 finns lämningar efter en dammvall på båda sidor om Örnebäck. Dammvallen har varit cirka 40 m lång. En mycket kraftig rensning av bäcken har gjorts i sen tid, varvid 15 m av vallen har tagits bort vid bäcken, liksom själva kvarnplatsen. På kartor från 1690-talet anges platsen som en av Alebos tre platser med sågkvarnar utmed Örnebäck.

Karta 5. Gelebos nya och gamla kvarnplats markerade på karta ritad 1781. Kring "59" och ner mot åkermarken ligger flertalet av utredningens fornggravar. Kartan visar att området har en inhägnad betesmark, beskriven som "Lilla Hagen kallad, swag och steril betesmarck". 08-MÖJ-78, Alebo, 1782 ss.

Karta 6. Örnebäck och Alebos gårdar och jordbruksmark på karta från 1691. Byns tre sågkvarnar är tydligt markerade utmed bäcken. Området upp mot Porsgöl är beväxt med små tallar och björk. G69-2:1, Alebo nr 1-4, 1691 ga.

Karta 7. Krönet av Pukeklint har tjänstgjort som gränsmöte mellan byarna under flera hundra år. Här markerat på karta från 1792. 08-MÖJ-72, Forsa, 1792 ss.

Bild 3. Pukeklint sedd från söder.

Kolbottnar

RAÄ Fliseryd D. På en norrsluttning på fastigheten Åby 3:3 ligger en 11 m stor kolbotten efter en resmila. Kolbotten är kraftigt urgrävd efter materialtäkt, så att kolbotten idag avgränsas av en 2-4 m bred och 0,25-0,4 m hög vall. Sydsydväst om kolbotten ligger resterna efter kolarkojan, som har ett mycket tydligt och U-format spisröse.

RAÄ Fliseryd F. Inte så långt från gränsmärket Brännvinssten ligger på fastigheten Åby 12:1 en mycket välbevarad kolbotten. Kolbotten, som är 12 m i diam och 0,4 m hög, ligger på plan mark mellan två mindre moränhöjder. Anläggningen framträder extra tydligt på grund av de stybbgropar som omger kolbotten.

Tjärugnsruin

RAÄ Mönsterås G. Intill ett vägmöte på fastigheten Alebo 1:1 står resterna av en ugn för tjärframställning. Ruinen är idag 1,2 m hög och 2,8 m i diam. Ugnen är uppbyggd av cement, småsten och armeringsjärn. Markägaren kallar anläggningen för ”Tjärfabriken” och enligt honom användes den fram till 1930-talet.

Fornlämningsliknande lämning

RAÄ Mönsterås 164. På fastigheten Gelebo 3:3 ligger i kanten av sank mark en grop som vid fornminnesinventeringen 1979 betraktades som en fångstgrop för varg. Förutom utseendet på gropen så ligger den helt atypiskt för gropar för vargfångst. Dessutom leder ett grävt dike från gropen och ner till intilliggande skogsdike.

Kulturmiljökonsekvensanalys

Sydöstra delen av utredningsområdet når fram till kanten av ett riksintresseområde för kulturmiljövården, *Alebo – Gelebo*. Området ingår med samma avgränsning i Mönsterås kommuns kulturminnesvårdsprogram. Huvudinnehållet i riksintresseområdet utgörs av ett stort antal lokaler med lämningar från bronsåldern och järnåldern. Gravar och gravfält, skärvstenshögar och fossil åkermark från vår förhistoria framträder tydligt i landskapet. I motiveringen för riksintresseområdet anges också att det är ett välbevarat lagaskifteslandskap. Den byråmässiga gränsdragningen av riksintresseområdena, som senast skedde på Riksantikvarieämbetet under 1990-talet, har i många fall kritiserats för sina schablonartade gränsdragningar. Den nordvästra avgränsningen av riksintresseområdet *Alebo – Gelebo* måste dock anses vara mycket bra utförd. Det som idag stör upplevelsen inom den nordvästra delen av riksintresseområdet är den högspänningsledning som är dragen rakt över den del av landskapet som har den största förekomsten av förhistoriska lämningar.

Placeringen av vindkraftverken kommer att ske utanför riksintresseområdet. Visuellt kommer man att uppleva några vindkraftverk från riksintresseområdets värdecentrum, men detta kan inte anses medföra påtaglig skada på riksintresseområdet, särskilt inte med tanke på de ingrepp som redan är gjorda.

Utredningsområdet är ett mycket utpräglat skogsområde. Inom utredningsområdet finns idag en del verksamhetsbyggnader tillhörande ett livsmedelsbolag samt en jaktstuga. I absoluta utkanten av området finns det en loge/ladugård vid Granerum och ett bostadshus vid Gåsgölehagen. Den närmsta bebyggelse för boende kommer att ligga mer än 500 m från närmsta vindkraftverk.

Övriga ekonomiska intressen som finns inom utredningsområdet idag är skogsbruk och jakt. I ytterområdena finns områden med betesmark och åkermark. Områdets jordbruksverksamhet och jordbrukslandskap kommer inte att påverkas av en eventuell vindkrafts-etablering.

Vid redovisningen av utredningsområdets fornlämningar och övriga kulturhistoriska lämningar har hänsyn tagits till objektens vetenskapliga, pedagogiska och upplevelsemässiga värden och om något av dessa värden särskilt påverkas av vindkraftsetableringen.

Lagskyddade fornlämningar

Gravar

Samtliga tio gravlokaler som redovisas i denna utredning ligger samlat i nordvästra kanten av riksintresseområdet för kulturmiljövården. Merparten av gravarna är lätta att identifiera i terrängen för gemene man. Gravarna ligger omedelbart norr om den brukade åkermarken och fortfarande för 30 år sedan låg en del av gravarna i hävdade betesmarker. Idag omges samtliga av skogsmark.

Något vindkraftverk kommer inte att uppföras i närheten av gravlokalerna. De vetenskapliga och pedagogiska värdena kommer därför inte att skadas eller påverkas av en vindkraftsetablering. Visuellt kommer man under vissa perioder att uppleva vindkraftverken från området med gravar. Åldern på omgivande skog kommer här att ha en betydelse på upplevelsevärdena.

Slaggvarp

Idag finns det endast registrerat en lokal med slaggvarp efter lågteknisk järnframställning inom Mönsterås socken. Inom Fliseryds socken finns det registrerat tio lokaler med slaggvarp, merparten i socknens västra delar. De två lokaler med slaggvarp som här ligger mitt inne i utredningsområdet får anses ha värden utöver det vanliga. RAÄ Fliseryd 19 har visserligen skadats vid täktverksamhet, men identifieringen av ett intilliggande ugn- eller spisiröse innehållande finfördelade slaggbitar är mycket intressant. Slaggvarpet RAÄ Fliseryd 22 är osedvanligt oskadat av sentida verksamhet. Båda lokalerna får anses innehålla en hög vetenskaplig potential. Med anledning av detta har båda lokalerna också höga pedagogiska och upplevelsemässiga värden. Anläggningar kopplade till vindkraftsetablering bör därför undvikas i närområdet.

Offerkälla

Naturbildningar till vilket det är knutet ålderdomliga bruk, sägner eller märkliga historiska minnen, liksom lämningar efter äldre folklig kult, är enligt Kulturminneslagen (KML) lagskyddade fornlämningar. Inom Mönsterås och Fliseryds socknar, liksom inom angränsande socknar, finns det inga registrerade offerkällor. Maja-Lenas knäfall, RAÄ Mönsterås D, är därför unik i sitt slag i regionen. Hur gammal traditionen är att offra i denna lilla jättegryta "för att få tur" vet vi ej. Lokalbefolkningen vet dock att denna sedvänja fanns redan för 100 år sedan.

Offerkällan ligger i absoluta utkanten av utredningsområdet och området kommer inte att beröras av en vindkraftsutbyggnad. Vetenskapliga och pedagogiska värden påverkas inte. De upplevelsemässiga värdena kommer naturligtvis att påverkas. I hur hög grad är beroende på avstånd till närmsta vindkraftverk.

Tjärdalar

Inom Fliseryds och Mönsterås socknar finns idag endast en fåtal säkra tjärdalar registrerade. Sannolikt finns det ett ganska stort antal tjärdalar som väntar på registrering. Vid 1979 års fornminnesinventering ingick inte registrering av tjärdalarna i de normala arbetsuppgifterna. I undantagsfall har någon tjärdal blivit registrerad, eller blivit markerad på inventarens ortofotokarta. Ett par av lokalerna har på så sätt kommit med i FMIS i samband med digitaliseringen av registret.

Framställandet av trätjära har under lång tid haft en stor betydelse för en del trakter i Kalmar län. Kalmar var t.ex. under 1600-talet en av Sveriges största exporthamnar för trätjära. Normalt sett är det mycket svårt att rent okulärt tidsbestämma en tjärdal. De har i princip haft samma utseende under hela användningsperioden, som sträckte sig in på 1900-talet. För att kunna datera en tjärdal krävs en arkeologisk grävningsundersökning.

Pedagogiskt sett och upplevelsemässigt sett så har emellertid tjärdalarna normalt sett ett högt lokalhistoriskt värde. Utredningsområdets tjärdal RAÄ Mönsterås A är emellertid mycket otydlig. Den ligger också så till i terrängen att den knappast kommer att beröras av markarbeten i sin närhet. Tjärdalen RAÄ Fliseryd A ligger i ett område och utmed en väg som kan påverkas vid en utbyggnad. Denna tjärdal är också mycket tydlig i terrängen. Visuellt sett kommer naturligtvis de båda lokalerna att påverkas av vindkraftsetableringen. Beroende på den omgivande skogens ålder så kommer denna visuella påverkan att variera kraftigt under en skogsgrödans omloppstid.

Gränsmärke

Flyttblocket RAÄ Fliseryd 68, Brännvinssten, har utgjort den fasta gränsmarkeringen i gränsknätet mellan byarna Åby och Grimhult. Ända fram till 1700-talet var det mycket vanligt att fasta och otvetydiga flyttblock användes som gränsmärken. Brännvinssten ligger så till i terrängen att närområdet kan få en förändrad markanvändning i samband med anläggandet av vindkraftverk.

Övriga kulturhistoriska lämningar

Gårdstomt, torplämningar och sentida fossil åkermark

Lämningarna vid den sentida gården RAÄ Mönsterås L, Granerum, vid torpen RAÄ Fliseryd 67, C och E, samt RAÄ Mönsterås 152, 156, 161, 320, 321, 322, 323, B och I, utgörs av husgrunder med spismursrösen, ladugårdsgrunder och jordkällaregrunder. Samtliga lämningar har för dessa miljöer sedvanligt utseende. Intill bebyggelselämningarna ligger den åkermark, som har hört till torpen. I flertalet fall har inägomarken var liten eller mycket liten till ytan. Vid RAÄ Fliseryd 181 finns det mera omfattande odlingslämningar i form av röjningsrösen och några stenmurar. Även dessa lämningar är av vanlig art. Samtliga torp har boendemässigt övergivits under 1800-talet eller fram till mitten av 1900-talet. Delar av åkermarken har också brukats fram till mitten av 1900-talet. I övrigt har det blivit skogsmark på de gamla åkerytorna och betesmarkerna.

Torplämningar från sen tid, d.v.s. 1700-, 1800- och 1900-tal, är vanligt förekommande, i synnerhet i Småland. Lokalt sett har de ändå i regel ett högt värde, ofta beroende på att man har haft släkt eller vänner som har bott eller vuxit upp på torpen. Namnen på dem som sist bodde på torpet lever ofta länge kvar i en bygd. De berörda bebyggelselämningarna

med tillhörande inägomark räknas inte som fasta fornlämningar enligt lagen om kulturminnen och ingrepp i dessa lämningar eller i deras närhet är därmed inte tillståndspliktigt. Inget av områdets lokaler uppvisar ett osedvanligt välbevarat eller upplevelsevärt område. Ett par av lokalerna har även blivit mycket kraftigt skadade vid skogsbruksåtgärder och en torpruin har förändrats genom vildsvinsaktiviteter. De bebyggelselämningar inom utredningsområdet som idag är mest intakta är vid RAÄ Mönsterås B.

Bebyggelselämningarnas och de fossila åkermarkernas vetenskapliga värden kommer ej att påverkas av en vindkraftsetablering. Objektens pedagogiska värden kommer inte heller att påverkas. Det visuella upplevelsevärdet vid lämningarna kommer i flertalet fall troligen att påverkas negativt. Hur stor denna påverkan blir är helt beroende på placeringen av vindkraftverken samt omgivande skogs ålder.

Kvarnlämningar

För att kvarn- och såglämningar skall kunna bedömas som lagskyddade fornlämningar krävs först och främst att det finns arkivaliska belägg för deras existens under åtminstone tidigt 1700-tal. För utredningsområdets tre kvarnplatser finns det kartbelägg från 1691 för kvarnplatsen i Alebo, RAÄ Mönsterås J. Lämningarna efter själva kvarnen är emellertid helt borttagna i samband med en kraftig rensning och fördjupning av Örnebäck. Vid detta arbete har också lämningarna efter själva kvarnen vid Grimhults sågkvarn helt tagits bort.

De aktuella kvarnplatserna inom utredningsområdet har inget större upplevelsevärde och kommer inte att påverkas negativt på något sätt vid en vindkraftsetablering.

Kolbottnar och tjärugnsruin

Med de vid denna utredning två nyregistrerade kolbottnarna finns det nu tolv kända lokaler med kolbottnar efter resmilor registrerade inom Fliseryds socken. Sannolikhet är detta endast en mindre del av de bevarade kolbottnarna inom socknen. Inom Mönsterås socken finns inga registrerade kolbottnar.

Träkolsframställning genom kolning i mila har förekommit under hela den historiska tiden. Ännu under 1940-talet framställdes mycket träkol i resmilor. Småland har varit en mycket stor producent av träkol och särskilt i närheten av järnbruken finner man ett stort antal kolbottnar. Lämningarna har inget stort vetenskapligt värde och betraktas inte heller som lagskyddade lämningar, varför inget tillstånd behövs vid ingrepp i lämningen eller dess närhet. Upplevelsevärdet och det pedagogiska värdet kan dock vara framträdande vid en välbevarad lokal. Inom utredningsområdet är det den mycket välbevarade kolbotten RAÄ Fliseryd F som har ett förhöjt upplevelsevärde.

Tjärugnsruinen RAÄ Mönsterås G är i sin helhet en anläggning från 1900-talet. Ugnslämningen har dock både pedagogiska och upplevelsemässiga värden, eftersom den representerar det sista skedet av småskalig framställning av trämjäl.

Gränsmärken

Ända fram till 1700-talet var det mycket vanligt att fasta och otvetydiga flyttblock användes som gränsmärken eller att man byggde upp gränsrösen med en rest sten i centrum, s.k. hjärtsten. Vid denna utredning registrerades fyra sådana gränsmärken vid socken- eller bygränser. Markeringarna och namnen förekommer på ett stort antal äldre lantmäterikartor

från år 1683 och framåt. Eftersom samtliga dessa gränsmärken ligger i aktiva fastighetsgränser har gränsmarkeringarna därigenom ett lagskydd enligt Brottsbalken 14 kap. 8§.

RAÄ Fliseryd 281, Långmannesten eller Karalangesten som den benämns på en karta från 1758, står i gränsmötet mellan byarna Gelebo, Fågelsjö och Grönskog. Den resta stenen står endast 0,5 m öster om vägen mellan Gelebo och Grönskog, vilket gör att den är mycket utsatt för förändringar i vägmiljön.

Dockesten, Åbyhäll och Granholmssten ligger utmed utredningsområdets ytterkanter, varför det inte blir någon förändrad markanvändning i närheten i samband med anläggandet av vindkraftverk. Flertalet av gränsmärkena ligger så till i terrängen att anläggandet av vindkraftverk i området kommer att ha en visuell påverkan vid de olika lokalerna. Hur stor denna påverkan blir är beroende på omgivande skogs ålder.

Åtgärdsförslag och rekommendationer

Lagskyddade fornlämningar

Ingrepp i eller i närheten av de redovisade gravlokalerna är sannolikt ej aktuellt.

De båda lokalerna med slaggvarp och tjärdalen RAÄ Fliseryd A ligger vid eller mycket nära vägar. Arbetstransporter kommer sannolikt att ske förbi lokalerna och markingrepp kan inte helt uteslutas vid eller nära invid dessa fornlämningar.

Gränsmärket Brännvinssten ligger utmed en av dagens huvudvägar i utredningsområdet. Markingrepp i närområdet kan inte uteslutas.

Offerkällan Maja-Lenas knäfall ligger i yttersta utkanten av utredningsområdet och långt från dagens vägsystem. Några markingrepp lär inte bli aktuellt i närområdet.

Skulle det bli aktuellt med ingrepp i en fornlämning eller vägarbeten eller andra anläggningsarbeten av något slag vid eller invid någon fornlämning skall tillstånd inhämtas från Länsstyrelsen enligt *Lag om kulturminnen m.m.* (SFS 1988:950), 2 kap 12 § eller 2§. Ett tillstånd från Länsstyrelsen till intrång i fornlämning är vanligtvis förenat med villkor om en arkeologisk undersökning. Kan det förutses att markarbeten kommer att ske i närområdet av en fornlämning är det i första hand Länsstyrelsen som avgör hur stort fornlämningsområdet skall vara enligt 2 kap 2§ (KML) och om markingreppet är tillståndspliktigt.

Tydliga markeringar i terrängen med snitslar etc. underlättar bevarandet av fornlämningarna om arbeten kommer att ske i närområdet eller om vägarna förbi fornlämningarna kommer att användas vid vindkraftsetableringen.

Övriga kulturhistoriska lämningar

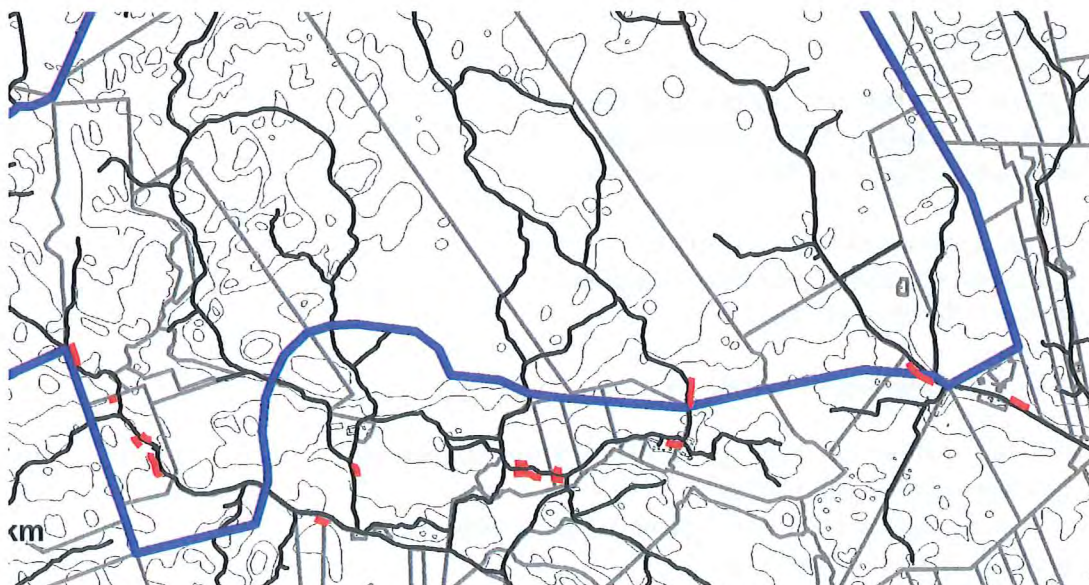
Torplämningarna och till torpen hörande inägomark, kolbottnarna, kvarnlämningarna och tjärugnsruinen räknas inte som fasta fornlämningar enligt lagen om kulturminnen (KML). Ingrepp i dessa lämningar eller i deras närhet är därmed inte tillståndspliktigt. Dessa "Övriga kulturhistoriska lämningar" skall istället visas största möjliga hänsyn enligt Skogsvårdslagens 30§, som hanteras av Skogsstyrelsen, om de ligger i skogsmark. Flera av dessa lämning-

ar kan ha betydelse och ett upplevelsevärde för traktens innevånare, särskilt torplämningarna. Arbetsföretaget bör därför i görligaste mån försöka att undvika dessa lämningar vid sina markarbeten. Tydliga markeringar i terrängen med snitslar etc. underlättar bevarandet. Särskild varsamhet bör iakttas vid de gränsmarkeringar som fortfarande ligger i aktiva gränser.

Åkerholmar, stenmurar, odlingsrösen och diken i dagens jordbrukslandskap (åker, betesmark, slåtteräng) omfattas av generellt biotopsskydd enligt Miljöbalkens 7 kap. 11§. Utmed en del möjliga anslutningsvägar till utredningsområdet finns på några platser stenmurar utmed vägen tillsammans med jordbruksmark. Se karta 8 och 9. Om vägbreddningar eller nya vägar anläggs inom dagens jordbrukslandskap och det blir aktuellt med ingrepp i dessa lämningar krävs särskilt tillstånd från Länsstyrelsen.

Karta 8. Stenmur vid väg vid området "Åby" och som ligger i direkt anslutning till jordbruksmark.

Karta 9. Stenmurar vid vägar i anslutning till området "Alebo" och som ligger i direkt anslutning till jordbruksmark.

Referenser

Brunius, Jan & Ferm, Olle. 1990. Handbörd, Stranda. *Det medeltida Sverige. Bd 4:2, Småland*. Stockholm.

Larsson, Lars-Olof & Rubensson, Leif. 2000. *Från blästbruk till bruksdöd*. Stockholm.

Svensson, Gunnar. 2003. *Kulturminnesvårdsprogram för Mönsterås kommun*. Mönsterås.

Svensson, Gunnar. 2003. *Kulturminnesvårdsprogram för Mönsterås kommun. Åtgärdsdel*. Mönsterås.

Thålin, Harry. 1948. Stranda härads fornminnen: en översikt utarbetad av Riksantikvarieämbetet. *Stranda hembygdsförenings årsskrift 1947/48*. Mönsterås.

Tärnfors, Martin. 1979. *Historik över Fliseryds socken*. Mönsterås.

www.fmis.raa.se

www.bebyggelseregistret.raa.se

www.raa.se/cms/extern/kulturarv/landskap/riksintressen_for_kulturmiljovarden

www.skogsstyrelsen.se, Skogens pärlor.

www.sofi.se/ortnamnsregistret. Ortnamnsregistret, f.d. Ortnamnsarkivet i Uppsala.

<http://mis.historiska.se/mis/sok/start.asp>

Kartor

Ekonomiska kartan 5G 5g Långhult (1941).

Ekonomiska kartan 5G 5h Forsa (1941).

Ekonomiska kartan 5G 6f Fliseryd (1941).

Ekonomiska kartan 5G 6g Gåsgöl (1941).

Ekonomiska kartan 5G 6h Dunkelid (1941).

Generalstabskartan, 22. Mönsterås (1874, uppmätt 1870).

Generalstabskartan, 22. Borgholm (Mönsterås med Högby), (1874, uppmätt 1870, reviderad 1946).

Lantmäteriet, Gävle:

Fliseryds socken

G17-10:1, Fågelsjö nr 1, 1758 tvistig rågång

08-FLI-26, Fågelsjö, 1758 rågångsåtgärd

08-FLI-112, Fågelsjö, 1843 rågångskarta

G17-12:1, Grimhult nr 1-2, 1781 ss

08-FLI-44, Grimhult, 1782 gränsbestämning

08-FLI-178, Grimhult, 1887 ls

G17-14:1, Grönskog nr 1, 1683 ga

G17-39:1, Åby nr 1-8, 1692 ga, Övra och Yttra Åby utmark

G17-39:6, Åby nr 1-8, 1787 ss

G17-39:10, Åby nr 1-8, 1856 ls på nr 2-5 Yttra Åby

08-FLI-1, Åby, 1692 karta

08-FLI-49, Åby, 1789 ss

Mönsterås socken

G69-2:1, Alebo nr 1-4, 1691 avmätning

G69-2:2, Alebo nr 1-4, 1781 ss

08-MÖJ-19, Alebo 1600-tal karta

08-MÖJ-78, Alebo, 1782 ss, gränsåtgärd

08-MÖJ-128, Alebo, 1806 gränsbestämning

08-MÖJ-224, Alebo, 1857 ls

08-MÖJ-AVS3, Alebo, Granerum, 1914 avsöndring

G69-14:2, Forssa nr 1-12, 1779 avmätning skog och utmark

G69-14:3, Forssa nr 1-12, 1779 ss på skog och utmark

08-MÖJ-72, Forsa, 1792 ss gränsåtgärd

G69-17:1, Gelebo nr 1-3, 1725 avmätning

G69-17:2, Gelebo nr 1-3, 1804 ss på inägor

08-MÖJ-24, Gelebo, 1725 skattnöjning

08-MÖJ-121, Gelebo, 1804 ss

08-MÖJ-216, Gelebo, 1854 ls

G69-40:2, Långhult nr 1-3, 1758 avmätning

08-MÖJ-15B, Långhult, 1736 karta

08-MÖJ-47, Långhult, 1758 skogsmark

08-MÖJ-128, Långhult, 1806 gränsbestämning

08-MÖJ-319, Långhult, 1913 ls

Mönsterås 67

Kartblad: 5G 5h Forsa

Koordinater: x = 6329407 y = 1537028

Terräng: Krönplatå av mindre höjd med tunna moränavlagringar. Skogsmark (blandskog).

Beskrivning: 1) Röse, runt, 10 m i diam och 0,75 m högt, bestående av 0,25-0,4 m stora stenar. Kantkedja, 0,2-0,4 m hög, av 0,5-0,8 m långa stenar. Mittgrop, 2x1 m (N-S) och 0,3 m djup.

6 m SSÖ om nr 1 är

2) Stensättning, oval, 7x4 m (NNÖ-SSV) och 0,3 m hög. Fyllning av 0,2-0,5 m stora stenar. Kantkedja, 0,4-0,6 m hög, av 0,4-0,6 m långa stenar.

3 m V om nr 1 är

3) Stensättning, oval, 3,5x2,5 m (Ö-V) och 0,3 m hög. Fyllning av 0,2-0,4 m stora stenar. Kantkedja, 0,3 m hög, av 0,3-0,5 m långa stenar.

Antikvarisk status: R.

Bild 25. Röset döljs allt mer i den igenväxande f.d. hagmarken.

Mönsterås 68

Kartblad: 5G 5h Forsa

Koordinater: x = 6329373 y = 1536767

Terräng: Krönplatå av mindre moränhöjd. Skogsmark (barr).

Beskrivning: Röse, 10 m i diam och 1,5 m högt. Övermossat. Stenarna är i allmänhet 0,3-0,5 m stora. Grop i mitten, 1,5 m i diam och 0,5 m djup.

Antikvarisk status: R.

Mönsterås 69

Kartblad: 5G 5h Forsa

Koordinater: x = 6329405 y = 1536700

Terräng: Krönplatå av mindre moränhöjd. Skogsmark (barr).

Beskrivning: Röse, 16 m i diam och 1,5 m högt. Stenarna är i allmänhet 0,2-0,4 m stora. Kantkedja ställvis synlig av 1,1-1,5 m långa stenar. Grop i ÖNÖ delen, 1,5 m i diam och 1 m djup. Grop i VNV delen. Ytan omplockad.

Antikvarisk status: R.

Mönsterås 70

Kartblad: 5G 5h Forsa

Koordinater: x = 6329383 y = 1536727

Terräng: Krönplatå av mindre moränhöjd. Skogsmark (barr).

Beskrivning: 1) Röse, 10 m i diam och 1,5 m högt. Övermossat. Stenarna är i allmänhet 0,3-0,5 m stora. Grop i NNV delen, 1 m i diam och 0,5 m djup.

6 m VNV om nr 1 är

2) Röse, 11 m i diam och 1 m högt. Övermossat. Stenarna är i allmänhet 0,3-0,5 m stora. Kantkedja av 0,3-0,4 m långa och 0,2-0,4 m höga stenar. Grop i mitten, 2 m i diam och 0,3 m djup.

Antikvarisk status: R.

Mönsterås 152

Kartblad: 5G 5h Forsa

Koordinater: x = 6329240 y = 1536510

Orientering: 10 m V om väg och 4 m NV om RAÄ Mönsterås 261.

Terräng: Svag höjd i moränmark. Skogsmark (blandskog).

Beskrivning: Torplämning, bestående av 1 husgrund och 1 jordkällaregrund. Husgrunden är 7x5 m (N-S) och 0,2-0,5 m hög, övertorvad med enstaka synliga 0,2-0,3 m stora stenar. I N synlig stenfot, 0,2-0,4 m hög, av 0,35-0,5 m stora stenar. I N är ett spisorö, 2 m i diam och 0,4 m högt, övertorvat.

4 m VSV om husgrunden är en jordkällaregrund, rest av, 4x3 m (NÖ-SV) och intill 0,8 m djup. Ingrävd i backen mot NÖ. I NV och SÖ rest av kallmurad vägg, 0,5-0,8 m hög, av 0,2-0,5 m stora stenar.

Antikvarisk status: Övrig kulturhistorisk lämning.

Mönsterås 156

Kartblad: 5G 5h Forsa

Koordinater: x = 6328927 y = 1536027

Orientering: 1 m SÖ om väg.

Terräng: Lätt SÖ-sluttande moränmark, ner mot bäck. Skogsmark (lövskog).

Beskrivning: Torplämning, bestående av 1 husgrund, 9x7 m (NÖ-SV). Delvis synlig sten-
fot, 0,1-0,4 m hög, bestående av 0,3-0,5 m stora stenar. Centralt är ett spisiröse, 3 m i diam
och 1,3 m högt, bestående av 0,15-0,35 m stora stenar och tegel.

Antikvarisk status: Övrig kulturhistorisk lämning.

Bild 26. Efter lövsprickningen lär man inte se torpgrunden från vägen.

Mönsterås 161

Kartblad: 5G 5h Forsa

Koordinater: x = 6328765 y = 1535860

Orientering: 1,5 m SÖ om väg.

Terräng: Kraftig VNV-sluttning av moränhöjd. Skogsmark (blandskog).

Beskrivning: Torplämning, bestående av 1 husgrund och 1 jordkällaregrund. Husgrunden är 9x5 m (NÖ-SV). Tydlig stenfot, 0,15-0,3 m hög, av 0,3-0,5 m stora stenar. Vid NV hörnet är ett spisiröse, 3,5 m i diam och 1,5 m högt, av 0,2-0,3 m stora stenar och tegel. 0,5 m SSÖ om husgrunden är en jordkällaregrund, 3x1,5 m (NNV-SSÖ). Ingrävd i backen mot S. Invändigt är jordkällaregrunden 2x1,2 m och 0,6-0,8 m djup, med kallmurade väggar av 0,15-0,3 m stora stenar. Ingång i N, 0,5 m bred.

Antikvarisk status: Övrig kulturhistorisk lämning.

Bild 27. Torplämningen inne i beteshagen med den ovanligt lilla jordkällaren i bakgrunden.

Mönsterås 164

Kartblad: 5G 5h Forsa

Koordinater: x = 6329828 y = 1537476

Orientering: 12 m Ö om dike.

Terräng: Svag VNV-sluttning i stenrik moränmark. Skogsmark (barr).

Beskrivning: Fångstgropsliknande lämning, 5 m i diam och 1,7 m djup. Vattenfylld, ca 0,3 m djupt. Mot VSV ränna ner till dike.

Antikvarisk status: Övrig kulturhistorisk lämning.

Bild 28. Täktgropen som en gång har tolkats som fångstgrop för varg.

Mönsterås 259

Kartblad: 5G 5h Forsa

Koordinater: x = 6329495 y = 1536790

Orientering: Ömse sidor av bäck. V dammvallen skäres i mitten av bygräns.

Terräng: Bäck i svagt SÖ-sluttande moränmark. Skogsmark (gran).

Beskrivning: 1) Kvarnlämning, bestående av dammvall och grund till skvaltkvarn. Dammvallen är U-formad och totalt 32 m lång (Ö-V) – 15 m i Ö och 17 m i V. Vallen är intill 1,0 m hög och 2 m bred, och består av kallmurade 0,25-0,4 m stora stenar och jord. Bäckens är 0,5-0,7 m bred och har här ett 0,5 m högt fall. Vid fallet, 6 m SSV om dammvallen, och på bäckens Ö sida, är en kallmurning. Här syns också mycket otydligt en grund/stenfot, 4 m lång (NV-SÖ) och 0,1-0,3 m hög, av 0,3-0,4 m stora stenar. Kvarnen kallas 1781 för ”Nya qvarn”.

Ca 100 m SÖ om nr 1 och på bäckens Ö sida är

2) Kvarnlämning, uppgift om. På karta från år 1781 är här markerat ”Gelebo gamla qvarn”. Här är ett 0,5 m högt fall och med stor sannolikhet kvarnplatsen. Idag syns ingenting i terrängen, men platsen har idag tät vegetation.

Tidigare anteckningar: LMV, Gävle: 08-MÖJ-78, Alebo, 1782 ss, gränsåtgärd; 08-MÖJ-121, Gelebo, 1804 ss; G69-17:2, Gelebo nr 1-3, 1804 ss på inägor.

Antikvarisk status: Övrig kulturhistorisk lämning.

Bild 29. Bäckens med sin lilla fors och dammvallen sett från öster och Gelebo-sidan.

Bild 30. Östra delen av dammvallen.

Mönsterås 260

Kartblad: 5G 5h Forsa

Koordinater: x = 6329397 y = 1536635

Terräng: Moränås. Skogsmark (barr).

Beskrivning: Röse, 11 m i diam och 1,75 m högt. Stenarna är 0,3-0,5 m stora. Kantkedja av 0,4-0,7 m långa och 0,4-0,5 m höga stenar. I Ö kanten finns en sten, 2x0,8 m och 1,3 m hög. Ytan omplockad och en del sten ligger utkastad runt kanterna.

Antikvarisk status: R.

Mönsterås 261

Kartblad: 5G 5h Forsa

Koordinater: x = 6329220 y = 1536514

Orientering: 4 m V om väg.

Terräng: Krön av mindre moränhöjd. Skogsmark (blandskog).

Beskrivning: Röse, runt, 10 m i diam och 1,2 m högt, bestående av 0,25-0,5 m stora stenar. Mittblock, 1,5 m i diam och 0,25 m högt. Kantkedja synlig i Ö-S, 0,3-0,5 m hög, av 0,5-1,4 m långa stenar. Ytan delvis omplockad. I N kanten är en kallmurning, sammanhängande med torplämningen RAÄ Mönsterås 152.

Antikvarisk status: R.

Mönsterås 320

Kartblad: 5G 6h Dunkelid

Koordinater: x = 6332368 y = 1535448

Orientering: 1,5 m N om skogsväg.

Terräng: Mindre bergkrön med tunna moränavlagringar. Skogsmark (tall).

Beskrivning: Torplämning, bestående av 1 husgrund och 1 jordkällaregrund. Husgrunden är 9x5 m (VNV-ÖSÖ). Delvis tydlig stenfot, 0,1-0,4 m hög, övertorvad med en del synliga 0,2-0,35 m stora stenar. I Ö delen är ett spisiröse, 3 m i diam och 1,3 m högt, bestående av 0,25-0,5 m stora stenar och tegelbitar. Husgrunden är delvis skadad av vildsvin. 22 m SSV om husgrunden är en jordkällaregrund, 6x4 m (NÖ-SV). Väggarna är 0,7-1,2 m höga och 0,5-0,6 m breda, bestående av 0,2-0,6 m stora stenar. Ingång i SV, 0,7 m bred.

Tidigare anteckningar: Generalstabskartan (1874).

Antikvarisk status: Övrig kulturhistorisk lämning.

Bild 31. Spåren efter vildsvinens framfart i båtsmanstorpet förskräcker.

Bild 32. Båtsmanstorpets välbevarade jordkällaregrund.

Mönsterås 321

Kartblad: 5G 6h Dunkelid

Koordinater: x = 6332040 y = 1536034

Orientering: 28 m SV om vägmöte.

Namn: Skrikehult

Terräng: Svag NÖ-sluttning i moränmark. Skogsmark (barr).

Beskrivning: Torplämning, bestående av 1 husgrund och 1 jordkällaregrund. Husgrunden är ca 5x4 m (NNV-SSÖ). I NÖ hörnet är ett spisröse, 2 m i diam och 0,8 m högt, bestående av 0,15-0,35 m stora stenar och tegelbitar. Husgrunden är skadad av två kraftiga vindfäll-
len.

18 m SV om husgrunden är en jordkällaregrund, 6x4 m (NNÖ-SSV), ingrävd mot N. Invändigt är jordkällaren 2,5x2 m (NNÖ-SSV) och 0,8 m djup. Kallmurade väggar av 0,15-0,4 m stora stenar. Ingång i S, 0,7 m bred. En del röjningsrösen finns intill tomten.

Antikvarisk status: Övrig kulturhistorisk lämning.

Bild 33. De omkullblåsta granarna försvårar besiktningen av husgrunden.

Mönsterås 322

Kartblad: 5G 6h Dunkelid

Koordinater: x = 6331605 y = 1536261

Orientering: 15 m VSV om väg.

Terräng: Flack moränmark. Skogsmark (barr).

Beskrivning: Torplämning, bestående av 1 husgrund och 1 jordkällaregrund. Husgrunden är ca 8x5 m (N-S) och intill 0,5 m hög. Idag kraftigt ramponerad vid vändplan och med synliga 0,15-0,35 m stora stenar och tegelbitar.

24 m SSV om husgrunden och 13 m ÖNÖ om fastighetsgräns är en jordkällaregrund, 5x4 m (N-S), ingrävd mot S. Invändigt är jordkällaren 2x2 m (NNÖ-SSV). Väggarna är 1,3-1,8 m höga, 0,5-0,6 m breda och består av 0,1-0,35 m stora stenar. Ingång i N, 0,6 m bred. En del röjningsrösen finns kring tomten.

Antikvarisk status: Övrig kulturhistorisk lämning.

Bild 34. Husgrunden har blivit kraftigt skadad vid iordningställandet av en vändplan.

Bild 35. Jordkällaregrunden med sina höga, kallmurade väggar sedd från norr.

Mönsterås 323

Kartblad: 5G 6h Dunkelid

Koordinater: x = 6330383 y = 1536918

Orientering: 30 m V om möte väg/skogsväg.

Terräng: Lätt kuperad moränmark. Skogsmark (barr).

Beskrivning: Torplämning, bestående av 1 husgrund och 1 jordkällaregrund. Husgrunden är 8x5 m (ÖNÖ-VSV), med tydlig stenfot, 0,1-0,3 m hög, av övermossade 0,2-0,4 m stora stenar. I V delen är ett spisiröse, 1,5 m i diam och 0,5 m högt, bestående av 0,1-0,45 m stora stenar och enstaka tegelbitar.

12 m SSÖ om husgrunden och 1 m SSÖ om dålig skogsväg är en jordkällaregrund, 4x3 m (NNV-SSÖ), ingrävd mot S. Invändigt är jordkällaren 2x1,5 m (NNV-SSÖ). Väggarna är 0,5-0,8 m höga och 0,5-0,7 m breda, bestående av 0,25-0,6 m stora stenar. Ingång i N, 0,7 m bred. En stensatt gång leder från husgrunden till jordkällaregrunden, 1,3 m bred och 0,2-0,3 m hög.

Tidigare anteckningar: Generalstabskartan (1874).

Antikvarisk status: Övrig kulturhistorisk lämning.

Bild 36. Förhoppningsvis röjer man bort de unga tallarna från husgrunden.

Bild 37. Jordkällaregrunden sedd från norr.

Mönsterås 395

Kartblad: 5G 5g Långhult

Koordinater: x = 6329502 y = 1533749

Orientering: I sockengränsknä och omedelbart SSV om vägmöte.

Namn: Dockesten.

Terräng: Mycket lätt kuperad moränmark. Skogsmark (blandskog).

Beskrivning: Gränsmärke, flyttblock, 8x5 m (N-S) och 3 m högt. Branta sidor runt om.

Tidigare anteckningar: LMV, Gävle: G69-2:1, Alebo nr 1-4, 1691 avmätning; G69-2:2, Alebo nr 1-4, 1781 ss; 08-MÖJ-78, Alebo, 1781 ss, gränsåtgärd; 08-MÖJ-128, Alebo, 1806 gränsbestämning; G17-12:1, Grimhult nr 1-2, 1781 ss; 08-FLI-44, Grimhult, 1782 ss; 08-MÖJ-15B, Långhult, 1736 karta; 08-MÖJ-47, Långhult, 1758 skogsmark; 08-MÖJ-128, Långhult, 1806 gränsbestämning; 08-MÖJ-319, Långhult, 1913 ls; G69-40:2, Långhult nr 1-1, 1758 avmätning.

Antikvarisk status: Övrig kulturhistorisk lämning.

Bild 38. Flyttblocket Dockesten har tjänstgjort som gränsmärke åtminstone sedan 1600-talet.

Mönsterås A

Kartblad: 5G 6h Dunkelid

Koordinater: x = 6330800 y = 1536622

Orientering: 40 m ÖNÖ om väg.

Terräng: N-sluttning av mindre moränhöjd, ner mot sank mark. Skogsmark (barr och björk).

Beskrivning: Tjärdal, otydlig, rund, 7-8 m i diam och intill 0,4 m hög. Koniskt inre, intill 0,3 m djup. I N delen delvis synlig uppbyggd kant av 0,2-0,35 m stora stenar. Några stenar är påslängda tjärdalen. I S kanten ligger några tegelstenar. 2 m SÖ om tjärdalen är en grop, 0,8 m i diam och idag 0,3 m djup. 2 m S om tjärdalen är två "kvarnstenar", gjutna i betong, 2,4 m i diam och 0,25 m tjocka. S om "kvarnstenarna" är en enkel grund ingrävd mot S i backen, ca 7x3 m (Ö-V), helt öppen mot N. Väggarna är 0,5-1 m höga och består av 0,2-0,4 m stora stenar. Grunden är helt övervuxen med unggranar.

Antikvarisk status: R

Bild 39. En del synliga stenar i tjärdalens uppbyggda kant i norr. Inne bland unggranarna finns husgrunden.

Mönsterås B

Kartblad: 5G 6h Dunkelid

Koordinater: x = 6331833 y = 1536003

Terräng: Flack moränmark. Skogsmark (gran).

Beskrivning: Torplämning, bestående av 1 husgrund och 1 jordkällaregrund. Husgrunden är 12x7 m (NNV-SSÖ). Delvis synlig stenföt, 0,15-0,3 m hög, av 0,4-0,6 m stora stenar. N om mitten är ett spisiröse, 4 m i diam och 1,2 m högt, av 0,2-0,5 m stora stenar. 15 m NÖ om husgrunden är en jordkällaregrund, 4x3 m (N-S), ingrävd mot N. Invändigt är jordkällaren 2x1,5 m (N-S). Väggarna är 0,2-0,7 m höga och 0,5-0,8 m breda, bestående av övermossade 0,3-0,6 m stora stenar. Ingång i S, 0,6 m bred. En del röjningsrösen finns kring tomten. De kringliggande mossåkrarna är idag granbeväxta.

Tidigare anteckningar: LMV, Gävle: 08-MÖJ-216, Gelebo, 1854 ls.

Antikvarisk status: Övrig kulturhistorisk lämning.

Bild 40. Den stora husgrunden med sitt spisiröse är utredningsområdets bäst bevarade torplokaler.

Bild 41. Jordkällaregrunden är nästan dold av unggranar.

Mönsterås C

Kartblad: 5G 6h Dunkelid

Koordinater: x = 6332170 y = 1536633

Orientering: I bygränsknä.

Namn: Granholmssten.

Terräng: Svacka mellan mindre höjder i moränmark. Skogsmark (barr).

Beskrivning: Gränsmärke, stenblock, närmast kubiskt, 0,5 m högt och 0,65x0,55 m (Ö-V). På den plana ovansidan är det en inhuggen kvadrat. I bygränsen ligger rester av trögärdesgård.

Tidigare anteckningar: LMV, Gävle: G69-14:3, Forssa nr 1-12, 1779 ss på skog och utmark; 08-MÖJ-72, Forsa, 1792 ss, gränsåtgärd och rågångsåtgärd.

Antikvarisk status: Övrig kulturhistorisk lämning.

Bild 42. Den moderna tidens gränsmarkering möter här 1700-talets gränsmärke Granholmssten, som omges av rester efter en trögärdesgård.

Mönsterås D

Kartblad: 5G 6g Gåsgöl

Koordinater: x = 6332568 y = 1534684

Orientering: 8 m SV om bygräns och 4 m Ö om Mönsteråsleden.

Namn: Maja-Lenas knäfall.

Terräng: Flackt urbergskrön. Skogsmark (tall).

Beskrivning: Offerkälla, bestående av en jättegryta, 18 cm i diam och 6 cm djup, till stor del vattenfylld. Omges av en lagd stenring, 0,8 m i diam, och bestående av 12 stenar, 0,15-0,2 m stora. I jättegrytan ligger ett 30-tal silver- och kopparmynt från 1960-tal och framåt. Enligt ortsbefolkningen har offerkällan varit i bruk åtminstone sedan början av 1900-talet. Man offrar för att få "tur". Även jägare brukar offra i källan.

Tidigare anteckningar: Tärnfors, Martin: *Historik över Fliseryds socken* (1979), s. 281.

Antikvarisk status: R.

Bild 43. Det från mossa och lavar renslitna partiet kring jättegrytan visar att offerkällan är välbesökt.

Bild 44. Bortom offerkällan, i skogskanten, står gränsmärket Åbyhäll.

Bild 45. Markering av offerkällan utmed Mönsteråsleden.

Mönsterås E

Kartblad: 5G 6g Gåsgöl

Koordinater: x = 6332656 y = 1534645

Orientering: I sockengränsknä.

Namn: Åbyhäll.

Terräng: Urberg med tunna moränavlagringar. Skogsmark (tall).

Beskrivning: Gränsmärke, rest sten, 1,3 m högt och 0,45x0,25 m (NV-SÖ). Står i ett röse, 1,1 m i diam och 0,4-0,6 m högt, bestående av ett 15-tal 0,3-0,6 m stora stenar. Från gränsmärket och mot SV, i gränsen mellan byarna Gelebo och Alebo, står fem resta visare i små gränsrösen.

Tidigare anteckningar: LMV, Gävle: 08-MÖJ-19, Alebo, 1600-talskarta; 08-MÖJ-128, Alebo, 1806 gränsbestämning; 08-MÖJ-224, Alebo, 1857 ls; G69-2:1, Alebo nr 1-4, 1691 avmätning; 08-MÖJ-24, Gelebo, 1725 skattläggning; G69-17:1, Gelebo nr 1-3, 1725 avmätning; 08-FLI-49, Åby, 1789 ss; G17-39:1, Åby nr 1-8, 1692 Övra och Yttra Åby utmark; G17-39:10, Åby nr 1-8, 1856 ls; G17-14:1, Grönskog nr 1, 1683 ga.

Antikvarisk status: Övrig kulturhistorisk lämning.

Bild 46. Det minst 300-åriga gränsmärket Åbyhäll.

Bild 47. Visarna i sina små rösen i bygränsen mellan Gelebo till höger och Alebo till vänster.

Mönsterås F

Kartblad: 5G 5h Forsa

Koordinater: x = 6329445 y = 1536883

Orientering: 18 m NÖ om SÖ fastighetsgränshörnet.

Terräng: Krön av låg urbergsrygg (N-S) med tunna moränavlagringar. Skogsmark (gran).

Beskrivning: Röse, runt, 6 m i diam och 0,5 m högt, bestående av 0,2-0,4 m stora stenar (enstaka intill 0,7 m stora).

Antikvarisk status: R.

Bild 48. Det lilla gravröset ligger på en liten urbergshöjd i den igenväxande f.d. hagmarken.

Mönsterås G

Kartblad: 5G 5h Forsa

Koordinater: x = 6329845 y = 1536061

Orientering: 10 m NNV om vägmöte.

Terräng: SÖ-sluttning av mindre moränkulle. Skogsmark (barr).

Beskrivning: Tjärugnsruin, rund, 2,8 m i diam och 1,2 m hög. Uppbyggd av småsten, cement och några armeringsjärn. Öppning upptill, 0,6 m i diam. Väggarna är gjutna i form, 0,5-0,75 m tjocka. Öppningar i SV, SÖ och NÖ, vilka är 1,1 m höga och 1,0 m breda. I NV är en ugn, 1,6 m djup, 1,0 m bred och 0,8 m hög, och med synliga tegelstenar på utsidan. Anläggningen kallas av markägaren för "Tjärfabriken" och har använts fram till 1930-talet.

Antikvarisk status: Övrig kulturhistorisk lämning.

Bild 49. Tjärugnsruinen sedd från öster. I bakgrunden syns skogsvägen.

Bild 50. Tjärugnsruinen sedd från sydväst.

Mönsterås H

Kartblad: 5G 6h Dunkelid

Koordinater: x = 6330320 y = 1535540

Orientering: Ö och V om väg, N och S om dike.

Namn: Isaks fälle.

Terräng: Flack moränmark. Skogsmark (gran).

Beskrivning: Fossil åker, sentida, ca 70x30 m (ÖNÖ-VSV). Inom området finns 5 röjningsrösen, oregelbundna, 3-10 m stora och 0,5-1,2 m höga, bestående av 0,2-0,4 m stora stenar. Tydlig åkeryta Ö om vägen och N om diket. Idag beväxt med grov gran.

Antikvarisk status: Övrig kulturhistorisk lämning.

Bild 51. Ett av röjningsrösena vid Isaks fälle.

Mönsterås I

Kartblad: 5G 5h Forsa

Koordinater: x = 6329264 y = 1536517

Orientering: 2 m V om väg.

Terräng: N-sluttning av mindre moränhöjd. Skogsmark (blandskog).

Beskrivning: Torplämning, bestående av 1 husgrund, ca 7x5 m (NNÖ-SSV). Delvis synlig stenfot, 0,1-0,3 m hög, av 0,25-0,4 m stora stenar. Vid NV hörnet är ett spisiröse, 2,5 m i diam och 0,5 m högt, övertorvat. Husgrunden är risbelamrad.

Antikvarisk status: Övrig kulturhistorisk lämning.

Mönsterås J

Kartblad: 5G 5g Långhult

Koordinater: x = 6328908 y = 1534609

Orientering: Ömse sidor om bäck och 14 m N om väg.

Terräng: Bäck i svacka mellan två smärre moränhöjder. Skogsmark (gran).

Beskrivning: Dammvall, 22 m lång (NNV-SSÖ) – 12 m i N och 10 m i S. Vallen är 0,8-1,0 m hög och 2 m bred, bestående av 0,2-0,5 m stora stenar. Bäckens är 1,5-2 m bred. Vid bäcken är ett avbrott på 15 m på grund av rensning av bäcken. Rensmassorna ligger på S sidan av bäcken. Benämns sågkvarn både på 1691 och 1857 års kartor.

Tidigare anteckningar: LMV, Gävle: 08-MÖJ-19, Alebo, 1600-talskarta; 08-MÖJ-224, Alebo, 1857 ls; G69-2:1, Alebo nr 1-4, 1691 avmätning. Generalstabskartan (1874).

Antikvarisk status: Övrig kulturhistorisk lämning.

Bild 52. Den kvarliggande dammvallen norr om den rensade och fördjupade Örnebäck.

Mönsterås K

Kartblad: 5G 5g Långhult

Koordinater: x = 6328834 y = 1534594

Orientering: 17 m VNV om åkerhörn.

Terräng: Flack moränmark. Skogsmark (gran).

Beskrivning: Husgrund, sentida, delvis ingrävd i backen mot V, 12x7 m (N-S). Väggarna är 0,8-1,5 m höga och 0,8-1,2 m breda, bestående av 0,2-0,8 m stora stenar. Grunden är helt öppen mot Ö. Mitt på S gaveln är en nisch, 1 m bred. Centralt i grunden är ett spisröse(?), 2 m i diam och 0,5 m högt, övertorvat.

Husgrunden har möjligen samband med intilliggande kvarnplats, RAÄ Mönsterås J.

Antikvarisk status: Övrig kulturhistorisk lämning.

Bild 53. Mitt i grunden, mellan granstammarna, syns förhöjningen som troligen är ett spisröse.

Mönsterås L

Kartblad: 5G 5g Långhult

Koordinater: x = 6329380 y = 1533927

Orientering: 20 m SSV om väg.

Namn: Granerum.

Terräng: Flack moränmark. Betesmark.

Beskrivning: Gårdstomt, sentida, ca 50x20 m (Ö-V), bestående av 1 husgrund, 1 brunn och 1 lada.

Husgrunden är 9x5 m (NÖ-SV). Delvis tydlig grund, gjuten, intill 0,35 m hög. Centralt i husgrunden är ett spisiröse, 1,2x1,0 m (NV-SÖ) och intill 0,25 m högt, bestående av 0,2-0,35 m stora stenar. Mitt på NV långsidan är en trappsten, gjuten, 1,2x0,7 m (NÖ-SV) och 0,15 m hög.

25 m V om husgrunden och 1 m SÖ om väg är en brunn med gjuten kant, 1,5x1,5 m (NNÖ-SSV) och 0,2 m hög. En 0,8 m stor sten är lagd över brunnsöppningen.

VNV om brunnen står en ladugård/loge i relativt gott skick.

Tidigare anteckningar: LMV, Gävle: 08-MÖJ-AVS3, Alebo, Granerum, 1914 avstyckning. Ekonomiska kartan (1941).

Antikvarisk status: Övrig kulturhistorisk lämning.

Mönsterås M

Kartblad: 5G 5h Forsa

Koordinater: x = 6329510 y = 1536727

Terräng: Krön av liten och mycket blockrik moränkulle. Skogsmark (barr).

Beskrivning: Röse, runt, 8 m i diam och 1,3 m högt, bestående av övermossade 0,2-0,35 m stora stenar. Mittblock, 2,2x1,5 m (N-S) och 1,5 m högt.

Antikvarisk status: R.

Bild 54. Det välbevarade gravröset med sitt mittblock ligger på krönet av en liten moränkulle.

Mönsterås N

Kartblad: 5G 5h Forsa

Koordinater: x = 6329347 y = 1536617

Terräng: Krön av liten kulle i lätt kuperad moränmark. Skogsmark (barr).

Beskrivning: Röse, runt, 10 m i diam och 1,3 m högt, bestående av övermossade 0,2-0,45 m stora stenar. Något omplockat i mitten.

Antikvarisk status: R.

Bild 55. Gravröset är beväxt med ett flertal unggranar.

Mönsterås O

Kartblad: 5G 5h Forsa

Koordinater: x = 6329349 y = 1536713

Terräng: Krön av mycket liten kulle i lätt kuperad moränmark. Skogsmark (barr).

Beskrivning: Röse, runt, 8 m i diam och 0,8 m högt, bestående av övermossade 0,2-0,35 m stora stenar. Mittblock, 1,5x1,2 m (Ö-V) och 1,2 m högt. I N-Ö mycket tydlig kantkedja, 0,2-0,35 m hög, av 0,4-0,7 m långa stenar.

Antikvarisk status: R.

Bild 56. Gravrösets kantkedja syns här i förgrunden. I bakgrunden syns dagens åkermark.

Bilaga

Arkeologisk utredning och kulturmiljökonsekvensbeskrivning inför planerade vindkraftsetableringar vid Alebo och Åby, Mönsterås kommun, Kalmar län.

**LANDSKAPS
ARKEOLOGERNA**

KULTURMILJÖVETARE OCH KUNSKAPSFÖRMEDLARE
I RIKSTÄCKANDE SAMVERKAN
www.landskapsarkeologerna.se

Sune Jönsson

Samtliga foton Sune Jönsson 2012.

Bilaga Fliseryd 19

Kartblad: 5G 6g Gåsgöl

Koordinater: x = 6330403 y = 1532851

Orientering: 28 m NNV om väg och 23 m ÖNÖ om fastighetsgräns.

Terräng: Mycket lätt kuperad moränmark, med sank mark i V. Skogsmark (tall).

Beskrivning: Slaggvarp, ca 25 m i diam och intill 0,3 m högt. Ojämn yta, sannolikt beroende på täktverksamhet. Övertorvat, med i marksår synliga slaggstycken, vanligen intill 2 cm stora, men en del intill 20 cm stora. Slaggstyckena är rödbruna till svarta, knottriga och blåsiga. En del slaggstycken är mycket lätta och blåsiga. 10 m S om varpet och 12 m NNV om väg är ett spisröse eller ugnsröse, 2,5 m i diam och 0,3 m högt, övertorvat men med synliga 0,2-0,25 m stora stenar. I röset ligger intill 0,5 cm stora slaggbitar. Har sannolikt samband med slaggvarpet.

Antikvarisk status: R.

Bild 1. Slaggvarpet syns bland tallstammarna. Hitom syns den låga förhöjningen av spis- eller ugnsröset.

Bild 2. Direkt under torvtäcket finns det mycket rikligt med små slaggstycken, slaggrus och kolfragment.

Bild 3. Sannolikt är det nutida besökare som har lagt upp slaggbitar på stenblocket.

Bild 4. En del synliga slaggstycken är 20 cm stora.

Fliseryd 22

Kartblad: 5G 6g Gåsgöl

Koordinater: x = 6331807 y = 1531400

Orientering: 12 m NV om väg.

Terräng: Plan moränmark. Skogsmark (tall).

Beskrivning: Slaggvarp, runt, 12 m i diam och 0,4-0,8 m högt – högst i SV. Övertorvat, med i marksår en del synliga slaggstycken, intill 5 cm stora. Slaggstyckena är rödbruna till svarta, knottiga och blåsiga. Slaggvarpet är skadat av en täktgrop i NÖ delen, 5 m i diam och 0,5 m djup.

Antikvarisk status: R.

Bild 5. Slaggvarpets högsta parti är här solbelyst.

Fliseryd 67

Kartblad: 5G 6g Gåsgöl

Koordinater: x = 6332107 y = 1530950

Orientering: 35 m V om vägmöte.

Namn: Grysseback.

Terräng: Krön av mindre moränhöjd. Skogsmark (tall).

Beskrivning: Torplämning, ca 70x20 m (VNV-ÖSÖ), bestående av 1 husgrund, 1 grund, 1 ladugårdsgrund och 1 jordkällaregrund.

Husgrunden är 10x6 m (NNV-SSÖ). Delvis synlig stenfot, intill 0,2 m hög, av 0,35-0,5 m stora stenar. Vid N gaveln är ett spisiröse, idag 4 m i diam och 1,2 m högt, av tegel och 0,2-0,4 m stora stenar. Spisiröset är söndertrasat.

6 m S om husgrunden är en jordkällaregrund, 6x5 m (N-S). Ingrävd i backen mot N. Väggar är 0,5-1,0 m höga och 0,5-0,8 m breda, bestående av 0,2-0,5 m stora stenar. Jordkällaregrundens inre mått är 3x2,5 m (N-S) och 1,3 m djupt. Ingång i S, 0,6 m bred.

10 m ÖSÖ om jordkällaregrundens och 2 m VNV om väg är en grund, 7x5 m (N-S) och 0,1-0,5 m hög. Grunden har ett gjutet betonggolv, som är i sönderfall och blottar 0,25-0,5 m stora stenar.

30 m ÖSÖ om grunden är en ladugårdsgrund, 16x6 m (N-S) och 0,1-0,4 m hög. Ladugårdsgrunden har ett gjutet betonggolv, som är i sönderfall. Utmed NÖ långsidan finns vattenhoar.

Kring torptomten i Ö-S finns torpets gamla åkrar med en del röjningsrösen. Åkrarna var enligt ekonomiska kartan fortfarande i full produktion under 1940-talet.

Tidigare anteckningar: Generalstabskartan (1874). Ekonomiska kartan (1941).

Antikvarisk status: Övrig kulturhistorisk lämning.

Bild 6. Gryssebäcks tomt sedd från söder.

Bild 7. Spisröset i husgrunden har blivit sönderkört i nutid.

Bild 8. Gryssebäcks välbevarade jordkällaregrund.

Bild 9. Grund efter ekonomibyggnad.

Bild 10. Ladugårdens södra gavel har börjat sönderfalla.

Bild 11. Vattenhoarna i ladugården.

Fliseryd 68

Kartblad: 5G 6g Gåsgöl

Koordinater: x = 6330559 y = 1530997

Orientering: I f.d. bygränsknä och 7 m ÖSÖ om väg.

Namn: Brännvinssten.

Terräng: Småkuperad, blockrik moränmark. Skogsmark (barr).

Beskrivning: Gränsmärke, flyttblock, rödaktig granit, 7-8 m stort och ca 3,5 m högt. Brant östsida. Kallas på karta från 1692 för "Sten wid Biörnehultet", därefter för Brännvinssten.

Tidigare anteckningar: LMV, Gävle: G17-39:1, Åby nr 1-8, 1692 ga Övra och Yttra Åby utmark; G17-39:10, Åby nr 1-8, 1856 ls på nr 2-5 Yttra Åby; 08-FLI-1, Åby, 1692 karta; G17-12:1, Grimhult nr 1-2, 1781 ss; 08-FLI-44, Grimhult, 1782 gränsbestämning; 08-FLI-178, Grimhult, 1887 ls.

Antikvarisk status: R.

Bild 12. Flyttblocket och f.d. gränsmärket Brännvinssten.

Fliseryd 181

Kartblad: 5G 6g Gåsgöl

Koordinater: x = 6333309 y = 1531646

Terräng: Kuperad, blockrik moränmark. Skogsmark (barr) och igenväxande hagmark.

Beskrivning: Fossil åker, sentida, ca 200x100 m (NÖ-SV). Inom området finns röjda ytor/tidigare åkrar, ca 100 odlingsrösen och stenvallar. Odlingsrösen är 3-7 m i diam och 0,3-1,2 m höga. Stenvallarna är 10-15 m långa och består av röjningssten.

Enligt ekonomiska kartan var åkrarna ännu i full produktion under 1940-talet. Se även RAÄ Fliseryd C.

Antikvarisk status: Övrig kulturhistorisk lämning.

Fliseryd 182

Kartblad: 5G 6g Gåsgöl

Koordinater: x = 6333537 y = 1531265

Terräng: Plan moränmark V om höjd. Skogsmark (gran).

Beskrivning: Fossil åker, sentida, ca 70 m i diam. Inom området finns två röjda ytor/tidigare åkrar och 2 odlingsrösen. Odlingsrösen är oregelbundna, 4-6 m stora och 0,3-0,5 m höga, bestående av 0,2-0,5 m stora stenar.

Enligt ekonomiska kartan var åkrarna ännu i full produktion under 1940-talet.

Antikvarisk status: Övrig kulturhistorisk lämning.

Fliseryd 281

Kartblad: 5G 6h Dunkelid

Koordinater: x = 6332983 y = 1535129

Orientering: I sockengränsknä och 0,5 m ÖNÖ om väg.

Namn: Långmannesten eller Karalangesten (1758).

Terräng: Flack moränmark. Skogsmark (tall).

Beskrivning: Gränsmärke, rest sten, 0,8 m hög och 0,27x0,27 m (N-S). Står i ett litet röse, 1,0 m i diam och 0,25 m högt, bestående av ett 20-tal 0,1-0,25 m stora stenar.

Tidigare anteckningar: LMV, Gävle: G17-10:1, Fågelsjö nr 1, 1758 tvistig rågång.

Antikvarisk status: Övrig kulturhistorisk lämning.

Bild 13. Intill vägkanten står gränsmarkeringen från 1700-talet tillsammans med 2000-talets markering.

Fliseryd A

Kartblad: 5G 6g Gåsgöl

Koordinater: x = 6330369 y = 1532937

Orientering: 1 m SV om väg och 2 m SSÖ om väg.

Terräng: Svagt Ö-sluttande, flack moränmark. Skogsmark (tall).

Beskrivning: Tjärdal, oval, 10x7 m (Ö-V) och 0,5-0,7 m hög. Koniskt inre, intill 0,7 m djupt. Ränna mot Ö, 2,5 m lång, 1,0 m bred och 0,5 m djup. Utanför rännan är en vag grop, 1 m i diam och 0,3 m djup.

16 m NNV om tjärdalen är ett spisiröse, 3-3,5 m i diam och 0,8 m högt, övertorvat med talrika synliga 0,15-0,35 m stora stenar. Troligen använd i samband med tjärbränningen.

Antikvarisk status: R.

Bild 14. Tar man bort träden så blir tjärdalen mycket tydlig där den ligger vid vägkanten.

Bild 15. Spisröset som troligen har samband med verksamheten vid tjärdalen.

Fliseryd B

Kartblad: 5G 6g Gåsgöl

Koordinater: x = 6330627 y = 1533692

Orientering: I sockengränsknä och S om bäck.

Namn: Grimhults sågkvarn.

Terräng: Lätt kuperad moränmark. Skogsmark (barr).

Beskrivning: Sågkvarn, rest av, 4 m lång (NNÖ-SSV), 2 m bred och 0,5-1,2 m hög, bestående av 0,2-0,8 m långa stenar. Bäckens är här 1,5 m bred och är kraftigt strömmande. Bäckens har rensats och rensmassorna har lagts på båda sidor om bäcken.

Tidigare anteckningar: LMV, Gävle: G17-12:1, Grimhult nr 1-2, 1781 ss; 08-FLI-44, Grimhult, 1782 ss; 08-MÖJ-128, Långhult, 1806 gränsbestämning.

Antikvarisk status: Övrig kulturhistorisk lämning.

Bild 16. Endast ett par meter upplagd stenmur kan idag knytas till Grimhults sågkvarn. Till vänster syns kanten ner mot den fördjupade bäckrännan.

Fliseryd C

Kartblad: 5G 6g Gåsgöl

Koordinater: x = 6333279 y = 1531740

Orientering: 13 m S om väg.

Terräng: Ganska kraftig V-sluttning av moränhöjd. Skogsmark (barr).

Beskrivning: Torplämning, bestående av 1 husgrund och 1 grund. Husgrunden är 6x6 m (N-S). Mycket tydlig stenfot, 0,2-0,8 m hög (högst i V), av 0,3-1,0 m stora stenar. Mitt på V sidan är ett spisiröse, 1,8x1,8 m (N-S) och 0,3-0,5 m högt, av 0,25-0,5 m stora stenar. 33 m SSV om husgrunden är en grund, 9x5 m (N-S) och 0,3-0,8 m hög. Övertorvad med delvis tydlig stenfot av 0,3-0,6 m stora stenar. Torplämningarna har troligen samband med den fossila åkermarken RAÄ Fliseryd 181.

Antikvarisk status: Övrig kulturhistorisk lämning.

Bild 17. Husgrundens stenfot är extra kraftig i nersluttningen.

Bild 18. Grunden är tydlig innan lövsprickningen.

Fliseryd D

Kartblad: 5G 6g Gåsgöl

Koordinater: x = 6332613 y = 1532210

Terräng: N-sluttning av blockrik moränhöjd. Skogsmark (barr).

Beskrivning: Kolningsanläggning med kolbotten efter resmila och kojruin. Kolbotten är rund och 11 m i diam. Avslutas med en vall, 2-4 m bred och 0,25-0,4 m hög. Kolbottens inre är urgrävt ner till 0,4 m djup. 3 m SSV om kolbotten är en kojruin, 4x3,5 m (NNÖ-SSV). Avgränsas av en otydlig vall, 0,8-1,0 m bred och intill 0,25 m hög, övertorvad. I SSV gaveln är ett spisiröse, U-format med öppningen in mot grunden, 1,3x1,0 m (Ö-V) och 0,3-0,4 m högt, av 0,25-0,4 m stora stenar.

Antikvarisk status: Övrig kulturhistorisk lämning.

Bild 19. Området med kolbotten sedd från öster.

Bild 20. Kolbottnen sedd från väster. Jordsonden står mitt i kolbottnen.

Bild 21. Kolarkojan med spisiröset längst bort.

Bild 22. Kolarkojans U-formade spisiröse.

Fliseryd E

Kartblad: 5G 6f Fliseryd

Koordinater: x = 6332265 y = 1529778

Orientering: Ca 30 m S om väg.

Namn: Hylta.

Terräng: Avsats i S-sluttning av moränhöjd. Skogsmark (tall och slån).

Beskrivning: Torplämning, bestående av 1 husgrund, otydlig, ca 9x5 m (N-S) och intill 0.2 m hög. Övertorvad. Mycket tegelflis i ytan. Kraftigt skadad vid markberedning. Övriga grunder går ej att identifiera på grund av markskadorna. Mycket trädgårdsväxter på den gamla tomten. Kring tomten finns en del röjningsrösen och korta stenmurar. Torpet var bebott och åkermarken brukades ännu under 1940-talet, enligt den ekonomiska kartan.

Tidigare anteckningar: LMV, Gävle: G17-39:6, Åby nr 1-8, 1787 ss. Generalstabskartan (1874). Ekonomiska kartan (1941).

Antikvarisk status: Övrig kulturhistorisk lämning.

Fliseryd F

Kartblad: 5G 6g Gåsgöl

Koordinater: x = 6330629 y = 1531005

Orientering: 33 m NNV om väg.

Terräng: Plan, N-sluttande svacka mellan två moränhöjder. Skogsmark (tall).

Beskrivning: Kolbotten efter resmila, rund, 12 m i diam och 0,2-0,4 m hög. Omges av några stybbgropar, 1,5-2 m långa och 0,25-0,4 m djupa. Mycket välbevarad.

Antikvarisk status: Övrig kulturhistorisk lämning.

Bild 23. Det plana markpartiet mellan två mindre höjder har varit en utmärkt plats för en kolmila.

Bild 24. Den välbevarade kolbotten sedd från norr. Jordsonden står mitt i anläggningen.